

FRA MYTER TIL VIDEN

Mars er det store mål i rumforskningen lige nu, og i løbet af de næste par år vil en række missioner gøre os meget klogere på den myteomspundne planet. Læs med, når Weekendavisen rapporterer og reflekterer fra rumforskningens frontlinie. Blandt meget andet.

SAMFUND OG DEBAT. Vi analyserer begivenheder og holdninger for at vise sammenhænge, forhistorie og konsekvenser. Reflekterende, perspektiverende og skarpt til sidste punktum.

KULTUR. Vi skriver kontant og lidenskabeligt om kunst, tanker og meninger. Anmeldelser, reportager og samtaler om forskning, arkitektur, billedkunst, film, musik og teater.

BØGER. Vi anmelder den nyeste litteratur, både dansk og udenlandsk, og vi lægger lige så meget mod og hjerteblod i sagen, som forfatterne selv har lagt i deres værker. Sammen med artikler, essays og debat om både skønlitterære og faglige værker og forfatterskaber.

NYT! HELE WEEKENDAVISEN PÅ NETTET
Læs Weekendavisen på nettet allerede fredag morgen – hvor som helst i verden. Og brug arkivet til at finde gamle artikler i deres fulde længde, otte uger tilbage.

Alle abonnenter på den trykte udgave af Weekendavisen har ubegrænset adgang til netavisen. De kan også abonnere på netavisen alene. Hvis De bor i udlandet, undgår De dermed porto.

TEGN ABONNEMENT

Ring på 80 30 12 30 eller gå ind på www.weekendavisen.dk.
Unge under uddannelse kan få 50 % rabat.

weekendavisen
Personlighedernes avis

KOLOFON

Kulturkontakten
udgives af:
Kulturministeriet
Postboks 2140,
Nybrogade 2, 1015 København K

Tlf.: 33 92 33 70
Fax: 33 91 33 88
E-mail: kum@kum.dk
Hjemmeside: www.kum.dk

Redaktion:
Marianne Strøm Hansen (ansv.)
E-mail: msh@kum.dk
Mikael Jalving
E-mail: mja@kum.dk

Alle tekster kan bringes frit i uddrag med angivelse af kilde (forfatter- og bladnavn).
Signerede artikler udtrykker ikke nødvendigvis ministeriets opfattelse.

Omslag

Kulturkontaktens omslag bliver til hvert nummer designet af en billedkunstner, designer eller fotograf. Dette nummers omslag er skabt af Tao Lytzen, der er fotograf.

Design og layout: e-Types a/s
Tryk: Center-Tryk

Oplag: 12.000
ISSN: 0907-1156

Abonnement

Kulturministeriet, Oplysningen
Postboks 2140, Nybrogade 2
1015 København K
Tlf.: 33 92 35 00
E-mail: oplysning@kum.dk

Kulturkontakten koster 100 kr. for et årsabonnement på 4 numre.

Beløbet indbetales på konto i Jyske Bank, Reg. nr. 8109.
Kontonummer: 101049-6, eller via girnr. 87359522

Annoncer

Annoncer i Kulturkontakten tegnes gennem MediaSpace hos Allan Wiberg, tlf.: 33 85 30 04

INDHOLD

02 I DETTE NUMMER

03 FLYT PÅ LANDET

04 MINISTER BESØGER PROVINSEN

06 VESTEN FOR KUNSTEN

Allis Helleland voksede op i vest, men drog senere mod øst. I sit essay beskriver hun, hvad hun tog med, og hvorfor det er nødvendigt med højt til loftet. Hun bakker op om regeringens bestræbelse på at sikre alle danskere ligelig adgang til den danske kulturarv og den nyeste kunst inden for billedkunst, litteratur, musik, film og teater.

12 STEGT FLÆSK OG PERSILLESOVS

Er Århus en kulturel forstad til Horsens? Skal byerne samarbejde eller konkurrere? Skal der udarbejdes handlingsplaner eller handles? Udbryder der kulturkamp mellem Øst- og Vestdanmark? Direktør for Horsens Ny Teater Frank Panduro og medlem af Århus Byråd Uffe Elbæk er ikke enige.

09 DET GRÆNSEOVERSKRIDENDE MUSEUM

10 KULTURPENGE TIL PROVINSEN

15 HIRTSHALS I BRAND

Nordsømuseumet i Hirtshals mistede sit enorme akvarium, Ocearium, ved en brand sidste år. Byen fik et chok, og eftervirkningerne

vil kunne mærkes lang tid endnu. Hagerne er f.eks. svære at få fat på igen.

18 AT SKRIVE PÅ FULD GYLLETANK

20 DA DANSKERNE LÆRTE AT VINDE

23 LENINSTATUE GENOPSTILLES

24 INTERNATIONAL PROFIL I UDDANNELSERÅDET

26 ELFFENBENSTÅRN MED JORDFORBINDELSE

28 KUNST PÅ DÅSE

30 KULTURARVEN UNPLUGGED

31 SMELTEPOTTEN

32 DYRK ELITEN

34 I GANG

36 SPØRGSMÅL TIL MINISTEREN

37 VIDSTE DU

I DETTE NUMMER:

KULTUREN I PROVINSEN, PROVINSEN I KULTUREN

Først nyheden: Som indstik i dette nummer af magasinet finder du publikationen Kulturpolitikens sigtelinjer, der er kulturminister Brian Mikkelsen og regeringens bud på en fremadrettet kulturpolitik. Publikationens formål er at præsentere den borgerlige regerings kulturpolitik i en form, som inviterer til dialog med borgerne og kulturlivet.

En af sigtelinjerne er netop at sikre, at befolkningen i alle egne af landet har mulighed for kulturelle og kunstneriske oplevelser af høj karat. Målet er en bedre ligevægt mellem det nationale ansvar og det lokale engagement, sådan at kulturen blomstrer i hele landet.

Kulturkontakten tager denne sigtelinje op ved at rette lyskeglen mod kulturen i provinsen. Vi bringer bl.a. portrætter af ildsjæle i provinsen, og vi spørger: Hvorfor vælger nogle kunstnere at flytte ud på bøhlandet? Vi ser også på kulturinstitutioners betydning for lokalområdet, vi taler centrum vs. periferi med

direktør for Horsens Ny Teater Frank Panduro og kaospiloten Uffe Elbæk, vi bringer essayet Vesten for kunsten af museumsdirektør for Statens Museum Allis Helleland, vi leverer statistik og overblik over uddelingen af den særlige Provispulje, og vi rapporterer fra kulturministerens ture til Skive og Sorø.

Alt sammen om kulturen i provinsen og provinsen i kulturen. Som Frank Panduro siger i samtalen med Uffe Elbæk: “Når nogle københavnere kommer herover og går rundt og får en ordentlig service og en ordentlig forestilling og måske har sovet på et hotel, eller hvad ved jeg, så udbryder de: Her er jo helt rart at være. Jamen, hvad fanden havde I ellers regnet med?”

Uden for tema finder du bl.a. en klumme af racerføreren Jason Watt om eliteidrættens vilkår, et portræt af Uddannelsesrådets nye medlemmer og af Den Danske Forfatterskole, der nu er kommet på finansloven. Og så kan du få dig et godt grin med Farshad Khojhis

kommentar Smeltepotten. Plus naturligvis sidste nyt fra Kulturministeriets virke: Hvilke projekter er i gang, spørgsmål til ministeren m.m.

Til slut et par ord om magasinets distribution. For at nå ud til så mange læsere som muligt inden for Kulturkontaktens oplagsmæssige grænser har vi efter at have foretaget en læserundersøgelse valgt at skære ned på antallet af eksemplarer til en række institutioner og hæve antallet til andre. Det er forklaringen på, at netop dit bibliotek måske kun modtager to eksemplarer af magasinet. Til gengæld er der flere af de store statsinstitutioner, der modtager en større mængde eksemplarer, som vil blive lagt frem for offentligheden. Hvis du vil være helt sikker på at få magasinet, kan du naturligvis stadig tegne abonnement på Kulturkontakten og få det bragt lige til døren. Fire numre koster stadig kun 100 kr. Næste nummer udkommer i juni.

God læselyst!

Når man først har prøvet at promenerer under arkaderne i Bologna, er der langt til Sydsjælland. Det er ikke desto mindre den tur, **Nullø Facchini** har taget med sit teater, Cantabile2, som hører hjemme i Vordingborg. Han opfordrer flere kunstnere til at flytte ud på landet.

Af Marianne Strøm Hansen, Kulturministeriet

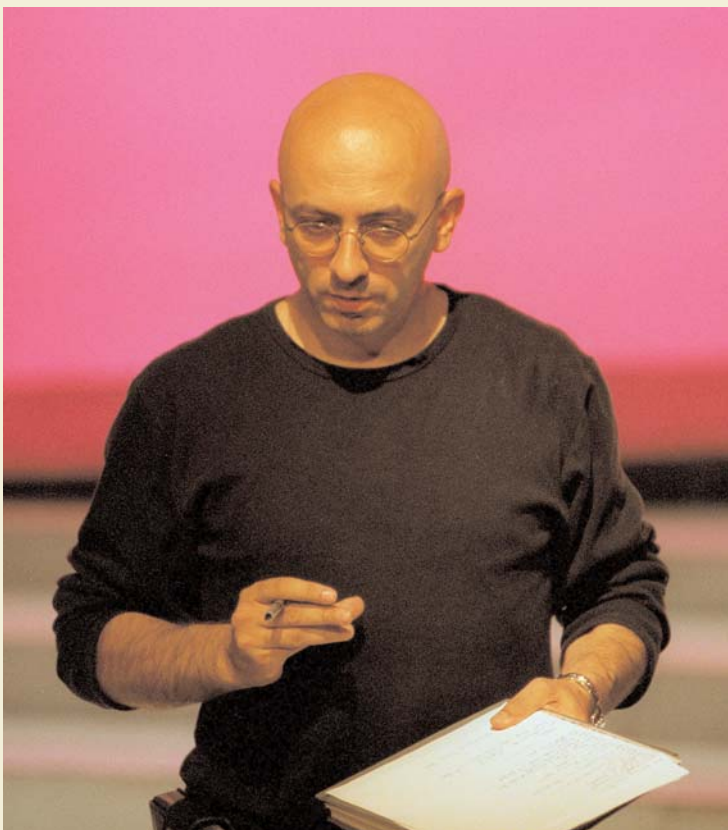

FOTO: JÜRGEN DIEMER / POLIFOTO

FLYTT PÅ LANDET!

Med sit kronragede, runde hoved lyser italienske Nullø Facchini op som en elpære. Og det er vel at mærke ikke en energisparepære. Hans teatertrup Cantabile2, der ikke just opfører mainstreamteater, spiller i dag for et publikum på 2-300 pr. forestilling i en by med 20.000 indbyggere, mens mange performanceteatre er glade for at kunne spille for 20-30 mennesker.

“Vi har efterhånden fået tændt publikum hernede på Sydsjælland”, siger han. Og det er ikke, fordi publikum er blevet mindre forvænt: “Tidligere var kravene lavere, det skulle bare være sjovt, men nu står vi foran et meget kræsnt publikum, der ved alt om performanceteater, og som har set mange af de store internationale navne.” Nullø Facchini taler om “en lille, men særdeles krævende publikumsø” i Vordingborg.

Dansk ved et tilfælde

Det hele begyndte med, at Nullø Facchini, der dengang selv var i begyndelsen af 20’erne, rejste rundt i Europa, hvor han kom i kontakt med andre unge skuespillere fra flere lande. Han var faktisk den eneste italiener i en gruppe af tyskere, svenskere, hollændere og danskere.

“Specielt de danske skuespillere var rigtig effektive, og de lavede en turné, som bl.a.

bragte os til at optræde på Roskilde Festivalen i 1984.” Senere blev truppen inviteret igen, og så kom Nullø Facchini ikke tilbage til Italien: “I Italien står der stadig øvelokale med rekvisitter og venter. Måske er de blevet fjernet, men vi har i hvert fald aldrig været tilbage og kigge.”

“Skal der f.eks. bruges en balkon i et privat hus til en forestilling, så er det intet problem. Der er velvilje alle vegne.”

Cantabile2 slog sig ned i København og turnerede med sine forestillinger, og i 1988 modtog truppen sin første kulturministerielle støtte. Efter en forestilling i Vordingborg endte det med, at Vordingborg Kommune inviterede truppen til byen. “Vi sagde straks ja,” siger Nullø Facchini og tilføjer: “Vordingborg har jo ligesom Holstebro haft et ønske om at profilere sig på det kulturelle område. De har jo en af de bedste koncertscener i Danmark og ville også gerne have et egnsteater, der lavede noget specielt, noget anderledes.”

Egnsteatret var en del af en større pakke, hvor Cantabile2 bl.a. også skulle arrangere en

international teaterfestival hvert år. Og så flyttede truppen til Vordingborg.

Provinsens fordele

Det gode ved en by på størrelse med Vordingborg er ifølge Nullø Facchini, at teatret får en større gennemslagskraft end i f.eks. København. “Vi laver udendørs performance, og vordingborgenserne kan simpelthen ikke undgå os, selv når de er på indkøb.” Teatret har muligheder, som det ikke ville have haft andre steder, fordi det nemt ville drukne i alt muligt andet. Nullø Facchini forklarer: “Hele byen kommer ligesom med, og derfor møder vi også en fantastisk stor hjælpsomhed fra byen, når vi skal arrangere vores festival, både fra myndigheder og privatpersoner. Skal der f.eks. bruges en balkon i et privat hus til en forestilling, så er det intet problem. Der er velvilje alle vegne.”

Nullø Facchini mener, at kulturlivet er alt for centreret omkring København. “Men det er og så kunstnerens egen skyld. De samler sig i klynger omkring København og overser tit de muligheder, der er andre steder. Hvis der er flere byer som Holstebro og Vordingborg, så vil jeg helt klart anbefale kunstnere at flytte ud til de byer, og så skal støtten selvfølgelig følge dem,” siger Nullø Facchini.

STATSLIGE KULTURPENGE FORDELT PÅ AMTER I 2002

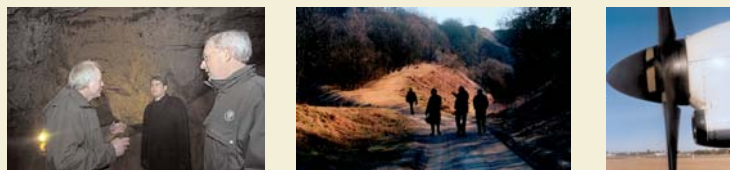
(NYESTE TAL)

AMT	KR.
BORNHOLMS REGIONSKOMMUNE	13.013.561
FREDERIKSBORG AMT	65.826.502
FYNS AMT	147.494.170
KØBENHAVNS AMT	1.965.719.857
NORDJYLLANDS AMT	124.123.313
RIBE AMT	48.502.692
RINGKØBING AMT	31.765.141
ROSKILDE AMT	23.800.431
STORSTRØMS AMT	26.612.508
SØNDERJYLLANDS AMT	57.684.635
VEJLE AMT	66.366.685
VESTSJÆLLANDS AMT	31.440.693
VIBORG AMT	45.239.734
ÅRHUS AMT	441.142.190

FORDELTE UDGIFTER I ALT	3.088.732.113
-------------------------	---------------

* Tabellen fordeler knap 3,1 mia. kr. ud af de samlede finanslovsbevillinger på knap 9,9 mia.kr. De resterende 0,8 mia.kr. gives bl.a. som tilskud til personer og kan derfor ikke fordeles meningsfuldt på amter.

MINISTER BESØGER PROVINSEN

Underjordisk

Mønsted Kalkgruber mellem Krarup og Skive var første stop på Brian Mikkelsens tur. Han blev udstyret med gummistøvler og vist rundt i de lange gange, hvoraf nogle anvendes som ostelager på grund af den stabile temperatur omkring 8 grader. Hele området rummer et underjordisk gangsystem på godt 60 km. De er også velbesøgte. Både af mennesker og flagermus. Således besøgte 53.000 mennesker gruberne i 2003. Det er uvist, hvor mange flagermus, der holder til i gangene. Men der er flere væsener med vinger end væsener uden vinger i Mønsted Kalkgruber.

Kalkgrubernes mål er at gøre det tilhørende kalkværk til et industrihistorisk museum, hvilket kræver en omfattende restaurering, som er i fuld gang og forventes afsluttet senere i år. Restaureringen kommer til at koste 9 mio. kr., dertil kommer 5-6 mio. kr. til formidlingsudstyr.

Museerne

Ministeren besøgte også Muserne i Skive, dvs. både kunstmuseet og det kulturhistoriske museum. "I Skive er det kun politiet, der keder sig. Alle andre er optaget af andre ting," sagde borgmester Per Jepsen i sin velkomst. Der er f.eks. 12.000 borgere, som er organiserede inden for idræt i Skive. Skive satser på at blive Danmarks bedste fritidskommune, eller hvad borgmesteren kaldte "en trendy bosætningskommune på grund af naturen og kulturen."

Brian Mikkelsen blev også vist rundt i begge museers samlinger og så bl.a. et nyt arkæologisk fund, der er blevet restaureret med støtte fra Kulturarvsstyrelsen, og en række fremtrædende eksemplere på museets billedkunst.

Kulturaftale

Ministeren skriver under på en ny kulturaftale mellem Salling-Fjends Kulturregion og Kulturministeriet. En aftale, der bl.a. betyder, at der overføres i alt 2,6 mio. kr. i statslige tilskud til regionen, midler, som regionen selv kan disponere over. Derudover er der bevilget i alt nye 300.000 kr. årligt til udviklingen af de regionale museumsstruktur og til idrætsprojektet Den Unge Leder. De regionale kulturaftaler indgås for at understøtte det lokale kulturpolitiske engagement samt give regionerne større dispositionsfrihed.

Offentligt debatmøde

På et offentligt debatmøde i Skive Hallerne holdt Brian Mikkelsen en kort tale og tog imod spørgsmål fra salen og et inviteret spørgepanel. Ministeren pegede bl.a. i sin tale på, at penge ikke er alt i kulturens verden: "Her taler jeg om en bestemt indstilling og om at brænde for noget. Det er alfa og omega for ethvert projekt, der skal blive til noget en dag. Troen på, at det nok skal lykkes. Ambitionen. Benzinen. Ellers kan det faktisk være lige meget."

Efter aftenens sidste spørgsmål og svar sagde ministren tak for den gang til Skiveegnen.

Turen går til Sorø

Blot et par dage senere stod kulturministeren på Amtsgården i Sorø for at underskrive endnu en kulturaftale, denne gang med Vestsjællands Amt. Der blev naturligvis skålet bagefter. To elever fra Holbæk Musikskole leverede jazzten.

Ministeren besøgte også Sorø Akademi, hvor han blev vist rundt i Akademihaven, Sorø Akademis Bibliotek og Hauchs Fysiske Cabinet, som forbereder en ny udstilling. I biblioteket, der ligesom Akademiet går tilbage til 1586, besøgte kulturministeren bl.a. Holbergs bogsamling og en førsteudgave af Carsten Niebuhrs rejseskildring fra Arabien.

Ca. 10.000 af bibliotekets bind gik tabt, da det brændte i 1813. Man gik derefter i gang med at indkøbe bøger, og biblioteket modtog flere bogsamlinger. F.eks. fra Johan von Bülow, der var Frederik II's lærer og rådgiver. Bülow testamenterede i 1823 sin bogsamling på ca. 5.000 bind foruden en sjælden nodesamling til biblioteket. I dag råder det over godt 100.000 bind (svarende til ca. 60.000 værker).

Sorø Akademi fungerer i dag som en offentlig gymnasieskole med kostafdeling. Foruden den nuværende hovedbygning fra 1826, hører en række andre historiske bygninger til Akademiet, f.eks. Mølbechs Hus og digteren B.S. Ingemanns hus.

Endelig besøgte ministeren Vestsjælland Kunstmuseum, hvor han fik en rundvisning i museets brede udvalg af 300 års dansk kunst og så særudstillingen af den tyske kunstner Horst Janssen, inden bestyrelsen præsenterede museets fremtidsplaner. Hertil knytter sig bl.a. initiativer til at få børn og unge ind på museerne. Det sker gennem bedre formidling og ved at lægge samlingen ud på nettet for at lede dem på sporet af kunsten.

Museets formidlingsmateriale er især møntet på elever i 5. klasse og tematiserer f.eks. "cowbows og malerier", "maleriet som spejl" og "mennesker og fortælling" med udgangspunkt i malerier af Per Kirkeby, C.A. Jensen (1792-1870) og Hendrik Krock (1671-1738). Kunstmuseet havde ca. 7.000 besøgende sidste år. Til sommer er der Holbergtema på museet i anledning af 250-året for den store mands død, og senere på året er der planlagt en udstilling om skyggen igennem kunsthistorien.

Kulturminister Brian Mikkelsen drager jævnligt ud i forskellige dele af landet, bl.a. for at besøge kulturinstitutioner og lytte til borgere. Ofte rundes turene af med et åbent debatarrangement om aftenen. I februar gik turen til Skive og Sorø.

Minstermodtagelse

Ministeren tager imod borgere, der har ytret ønske om at møde ham under fire øjne. Blandt de fremmødte til modtagelsen i Skive var:

Helge Pinholt fra Viborg Amts Forsamlingshuse. Han ville diskutere muligheden af at få forsamlingshusene på finansloven.

Else Marie Larsen fra DGI-Nordvest. Hun ville diskutere idræts- og motorikprojekter for børnehavebørn.

Ole Østerby fra Skive Jazzklub. Han ville diskutere jazzens vilkår generelt, herunder spillestedernes økonomi.

Jørgen Brang fra Stårup Hovedgård. Han ville spørge til muligheden af ændre på afbetalingen af lån mv. til fredede herregårde.

Rikke Johansen fra Viborg Stiftsmuseum. Hun ville diskutere museumsbegrebet i Danmark.

Peder Christensen og **Thomas Høvsig** fra hhv. Spøttrup Kommune og Spøttrup Borgmuseum. De ville præsentere en plan for en bygning i forbindelse med museet.

HVAD ER EN MINISTERMODTAGELSE?

En ministermodtagelse er borgernes mulighed for at møde ministeren på uformel hånd. I Kulturministeriets ungdom var det sådan, at borgere kunne stille sig op udenfor ministerens dør hver torsdag kl. 13 og komme til, hvis der var tid i ministerens kalender.

Sådan er det ikke længere. I dag er det ministeren, der drager ud. Der foregår således: Først annonceres

ministerens besøg i lokalpressen. Derefter har alle mulighed for at bestille tid til en samtale, såfremt de oplyser emnet for deres samtale med ministeren i forvejen. Hver samtale er berammet til 10 min, og finder typisk sted på en kulturinstitution i tidsrummet 16-18.

Det gør det muligt for flere borgere fra flere dele af landet at få ministeren i tale.

HVEM MØDER OP TIL MINISTERMODTAGELSE?

Der er åbent for alle. Almindeligvis er det dog mennesker, der arbejder ved en kulturinstitution, og som har en specifik grund til deres henvendelse. Det kan være en særligt problem for netop deres arbejdsplads eller for-ening. Men ministermodtagelsen er åben for alle borgere med et på forhånd oplyst anliggende.

NÆSTE MINISTERMODTAGELSE VIL FINDE STED FØLGENDE DATOER:

30. april, 17. maj, 24. maj og evt. 4. juni.

Der er også offentligt debatmøde i Vordingborg med deltagelse af både den nuværende og den tidligere kulturminister, Elsebeth Gerner Nielsen, den 29. april, kl. 19.

Læs www.kum.dk for information om tid og sted.

VESTEN FOR KUNSTEN

Af Allis Helleland, Direktør,
Statens Museum for Kunst

BLÅ BOG

Allis Helleland (f. 1953), mag.art. og siden 1994 museumsdirektør på Statens Museum for Kunst. Tidl. museumsinspektør ved Nordjyllands Kunstmuseum, Aarhus Kunstmuseum og Museet på Koldinghus samt kunstanmelder på Berlingske Tidende. Siden 1990 forfatter og redaktør af diverse kunstpublikationer og kurator på en række udstillinger. Er medlem af flere kulturelle råd, udvalg og bestyrelser og har modtaget legater og priser. Senest den italienske Premio Firenze Donna i 2003.

Der var spænding på rækkerne, når Ringkøbing Amts Rejsebiograf en gang om måneden stillede op i forsamlingshusets store sal. Når vi først havde checket, hvem der sad med hvem på de bagerste rækker, som var forbeholdt kæresterparrene, kunne vi i et par timer glemme alt om hverdagens trængsler og give os hen til Arvingen på Næsbygaard, følge med Robin Hood og hans lystige svende eller drømme os om bord med En pige og 39 sømænd. Det gav stof til at drømme videre på, når lyset blev tændt, og vi cyklede hjem ad den mørke landevej.

Drømmene fik også frit løb, når vi begravede os i Jules Vernes, Aleksandre Dumas', Balzacs og Dostojevskis romaner, for blot at nævne nogle af de mest slidte bind fra bibliotekets hylder, som vi slæbte hjem og ofte lod gå på omgang i familien, før vi igen byttede dem til nye bind ganske gratis. Og læsesalens tyske malerileksikon med hundreder af malerkunstens allerypperste billeder kunne stjæle timer af ens sparsomme fritid, også uden at det kostede noget.

Det var forsamlingshusets sal, som dannede ramme om en stor del af, hvad man vel kan kalde sognets kulturliv – oftest med Højskolesangbogen i brug. Her blev der holdt bryllupper, runde fødselsdage, amatørteater, foredragsaftener, arrangementer i husmoderforeningen og landboforeningen, generalforsamlinger i mejeri og vandværk og brugsforening, Venstres Ungdoms baller, politiske vælgermøder, præmiewhist, andespil før jul, gymnastik og omrejsende danseskole, og hvad ellers man kunne finde på at samles om. Med til sognets kulturliv hørte også Indre Missions møder, bibellæsninger, søndagsskoler, ungdomsklub m.m. i missionshuset. Enhver i sognet kendte sit religiøse og politiske ståsted.

Verden banker på

Ofte gik man også på besøg hos hinanden om aftenen

uden nødvendigvis at være inviteret. Man spillede kort eller matador eller sad omkring radioen og hørte hørspil, fik aftenkaffe med hjemmebag og diskuterede politik og levede med i hinandens liv og skæbner. Lørdag eftermiddag gik mange af sognets kvinder på kirkegården for at passe familiens gravsteder. Min mor havde boet i sognet altid bortset fra et højskoleophold, så hun havde kendt næsten alle af den tidligere generation og kunne fortælle levende om dem, mens vi gik langs gravene i det nyrevne grus. Og om søndagen samledes de fleste af sognets beboere i kirken, som deres forfædre havde gjort det i henved tusinde år. Enkelte familier hørte til valgmenighedskirken i Lemvig og gik hos den grundtvigianske præst der.

Om sommeren var der livlig aktivitet på den lokale sportsplads med fodbold og håndbold. Men det var først op i 60'erne, at der blev bygget en sportshal i Lemvig, så aktiviteterne også kunne foregå om vinteren. Her skete det også, at der kom turnerende teater fra hovedstaden eller optræden af Danskopstjerner som Peter Belli eller Birthe Kjær eller endog Wiener-sangerknaben, der gav koncert. Enkelte gange tog man til Herning til det årlige ungsuke med dyr og landbrugs- og husholdningsmaskiner, eller til det amerikanske inspirerede Holliday on Ice.

Langt væk hjemmefra

København var noget meget fjernt. Mange havde aldrig været der og ønskede heller ikke at komme der. Man erkendte, at det var landets hovedstad med konge og regering. Man læste om det i aviserne, hørte Rådhusklokkerne hver dag i radioen før middagskoncerten og Radioavisen og fulgte med i politikernes liv på Christiansborg, og med fjernsynets indtog i hjemmene kom der også billeder på. Men man betragtede ikke København som noget attraktivt sted. Nogle fjerne slægtninge boede derovre. Man syntes nok, at det var flot, at de havde klaret sig godt, men man havde nær-

mest ondt af dem, fordi de levede så langt væk hjemmefra, og min mor klippede vigtige ting ud af den lokale avis til dem, så de fortsat kunne følge med i egnens liv. Den vestjyske selvbevidsthed og selvtillstrækkelighed fornægtede sig aldrig. Det var kulturen i 50'erne og 60'erne i min vestjyske barndom, nedarvet gennem generationer og solidt forankret til egnen.

Fra slutningen af 60'erne brød verden udefra ind i den vestjyske kultur. Tv og film fyldte mere og mere, pop- og beatmusikken slog igennem, og man fik et nyt fælles sprog- og kulturgrundlag med resten af landet. Udviklingen gik stærkt. Holstebro Kommune satsede mange skattekrone på kunst og kultur, så Giacometti blev hvermandseje, et rigtigt kunstmuseum med dansk og udenlandsk kunst blev etableret, og en god musikskole blev oprettet med uvurderlig stor betydning for musikinteressen. Statens Kunstfond donerede avantgardekunst til det offentlige rum. I Herning skete det mere på initiativ fra erhvervslivet, Herning Hallerne dannede ramme om masser af aktiviteter, og med Aage Damgaards store satsning på billedkunst omkring skjortefabrikken Angli kom den internationale avantgardekunst til egnen. Ingen af stederne skelede man til, hvad der blev gjort i København. Man kunne selv rejse ud i Europa og købe den kunst, man fandt spændende.

Udlængsel

Og det blev muligt at rejse ud for os alle. For mit vedkommende først til København for at se museer. Nationalmuseet og Glyptotekets samlinger var en åbenbaring. Og udstillingerne af moderne kunst på Louisiana var jo næ-

sten som at komme til Amerika. Statens Museum for Kunst var til min store skuffelse lukket i sidste halvdel af 60'erne. Men Det Kgl. Teater, Radiohusets koncertsal, Idrætsparken, Tivoli... alt det, vi bare kendte fra radio og tv og bøger var nu inden for rækkevidde live. Og det kom til at fylde meget som supplement til den hjemlige vestjyske kultur. Ikke at det var bedre eller finere, det var bare meget mere.

Mit voksenliv som kunsthistoriker har været delt mellem provins og hovedstad. Min vestjyske kulturarv har jeg aldrig fornægtet. Jeg har stadig god kontakt til egnen og kommer gerne i forsamlingshuset og kirken derhjemme og forsøger, så godt jeg kan, at følge med i livet der. Men det var nødvendigt at flytte østpå for at videreuddanne sig. I studieårene var det naturligt for mig at kombinere det metodisk-teoretiske studium på Aarhus Universitet med ugentlige togrejser til det praktiske museumsarbejde på Statens Museum for Kunst i København, hvor værkerne jo var tilgængelige. Jeg kendte ikke til provinsboens angst for hovedstaden, og arbejdet her gav mig rig mulighed for at lære verdenskunsten at kende, møde de levende kunstnere og følge med i den københavnske kunstverden.

Højt til loftet

I årene som ung inspektør i Aalborg fra midten af 80'erne og siden i Århus og Kolding gjaldt det om at markere de respektive museer ikke bare på Danmarkskortet, men på verdenskortet. Alvar Aaltos smukke bygning i Aalborg dannede ramme om japansk, amerikansk, tysk og fransk moderne kunst. Museets internationale board bestod af udenlandske

erhvervsfolk. Der var højt til loftet og megen nytænkning. Det samme var tilfældet i Århus. Udstillingerne på Aarhus Kunstmuseum stod ikke tilbage for andet i Danmark eller Europa for den sags skyld. Besøg af kunstnere og kolleger fra Tyskland, England, Rusland og Amerika var daglig kost. Og planlægningen af det nye kunstmuseum og måden at drive museum på fandt ikke megen inspiration i København, men snarere i de nybyggede amerikanske, tyske og japanske kunstmuseer. Samtidig rejste Den Jyske Opera sig på verdensplan med Wagners Ringen langt foran Det Kgl. Teater i København. Og Aarhus Symfoniorkestrets spændende repertoire af moderne musik kombineret med gæstespil og øvrige program i Musikhuset var på højt internationalt plan. Skulle man supplere, kunne man lige så godt tage til Hamburg som til København. Udstillingerne på Koldinghus i begyndelsen af 90'erne blev til i samarbejde med franske og svejtsiske og kinesiske og russiske museer – langt uden om København – og trak publikum til ikke bare fra Jylland, men i lige så høj grad fra Tyskland og fra det østlige Danmark. Vi følte os absolut ikke som noget provinsmuseum og lå ikke på nogen måde under for de københavnske museer. Ja, ofte, når vi besøgte kollegerne i hovedstaden, syntes vi, at de var langt bagud. Vi respekterede deres ekspertise udi kunsthistorie og konservering. Men vi kunne ikke forstå, at de med de store midler, de hvert år fik fra statskassen, og med de fantastiske samlinger, de havde, ikke kunne være mere aktive og publikumsmindede og operere på et mere internationalt niveau. At vi i provinsen overhovedet kunne realisere vore drømme skyldtes udelukkende god opbakning

FOTO: JAN GRARUP / POLIFOTO

“... det blev muligt at rejse ud for os alle. For mit vedkommende først til København for at se museer. Nationalmuseet og Glyptotekets samlinger var en åbenbaring. Og udstillingerne af moderne kunst på Louisiana var jo næsten som at komme til Amerika... Ikke at det var bedre eller finere, det var bare meget mere.”

fra lokale kræfter, især fra erhvervslivet, som vi lærte at samarbejde med. Men det var altid et kæmpearbejde at skaffe det økonomiske grundlag for at realisere ambitionerne.

Hele Danmarks kunstmuseum

I 1994 overtog jeg direktørposten her på Statens Museum for Kunst. Min mors første skrækslagne kommentar var “ja, men hvad så med børnene, skal de så gå i københavnsk skole?” – set med hendes øjne var det absolut ikke ønskværdigt. Her har jeg nu gennem snart 10 år forsøgt at bruge min erfaring fra arbejdsårene i det jyske og få sat skub i det gamle nationalgalleri. Et af mine mål var fra begyndelsen at gøre museet til hele Danmarks kunstmuseum, selv om det ligger upraktisk østligt i København. Stort var det i 1996, hvor København var kulturby, at vi fra museet kunne sende mange hundrede af museets bedste værker på landsturne i hele 19 forskellige udstillinger på de danske kunstmuseer. Siden har vi løbende bidraget med hundredvis af væsentlige værker fra museets samlinger til de mange fine udstillinger, som arrangeres af vore professionelle kolleger rundt omkring i landet. Vi har også haft stor glæde af at låne værker fra de andre danske kunstmuseer til vore udstillinger på museet, og samarbejde om fælles udstillinger, senest med den store Carl-Hening Pedersen-udstilling, hvor museet i Herning bidrog med en stor del af værkerne. Og hele tiden er der fulgt op

med masser af foredrag om museet rundt omkring i landet og med en mere intens markedsføring vest for Valby Bakke.

Publikumsanalyser viser, at flere og flere fra den vestlige del af Danmark kender og bruger vores museum. Men det er stadig et af indsatsområderne. Internettet giver mange muligheder for at nå ud. Men hvordan kan vi f.eks. få museets highlights gjort tilgængelige for skolebørn fra Hanstholm, Ringkøbing og Sønderborg, så det ikke bare er de københavnske børn, som kender dem? Måske med en togbillet til hver eneste danske skoleelev. Hvordan kan vi få DR til at sende fra museet ud til de danske hjem på lige fod med transmissioner fra Det Kgl. Teater? Og hvordan kan vi sikre, at det kunstinteresserede voksenpublikum i den nordlige og vestlige del af Danmark ser de originale værker? Vi mangler meget endnu for at være hele Danmarks kunstmuseum.

Den mobile kultur

Ofte, når vi skal gøre nye tiltag, skeler vi til, hvordan vore engelske kolleger på Tate gør det. Her har der i årevis været en forpligtelse til at bringe kunstværkerne fra hovedstaden ud til resten af Storbritannien. Og helt naturligt har man bygget en stor flot filial i Liverpool, hvor skiftende værker fra Tates rige samlinger præsenteres, og hvor der arrangeres fællesudstillinger af allerhøjeste kvalitet. Det ville svare til at bygge et Statens Museum

for Kunst-Vest i f.eks. Herning og vise vore samlinger og udstillinger begge steder. Er vi parate til det? Og kunne man tænke sig i forbindelse hermed at etablere afdelinger af Nationalmuseet, regelmæssige forestillinger fra Det Kgl. Teater og koncerter med Radiosymfoniorkestret, hveranden landskamp fra Parken, Melodi Grand Prix osv, så man virkelig kunne få et kulturelt kraftcenter i Vestdanmark? Og ville det dække behovet hos det internationalt orienterede veldansede publikum? Vi ved, at det gamle lokalsamfund for længst er brudt op. Man tænker og handler internationalt og rejser over hele verden og gør brug af kulturtilbuddene, hvor man kommer frem, så det er ikke nok med det næstbedste til provinsen – kvaliteten må være helt i top.

Det er glædeligt, at regeringen i regeringsgrundlaget fra 2001 har sat sig som mål at sikre den danske befolkning gode og ligelige levevilkår, uanset hvor i landet man bor. Man er klar over, at kunst og kultur er af stor betydning for folks trivsel og for udviklingen i en region og et samfund og vil arbejde for, at befolkningen skal have lige adgang til den danske kulturarv og den nyeste kunst inden for billedkunst, litteratur, musik, film og teater. Det er store ord og lader sig ikke realisere med småbeløb på finansloven. Men jeg er sikker på, at hvis der er politisk vilje, er der også professionel evne til at gennemføre det. Fra Statens Museum for Kunst går vi gerne foran. ■

Industrimuseum Slesvig, et decentralt museum spredt ud på 48 lokaliteter på kryds og tværs af den dansk-tyske grænse, er resultatet af et samarbejde mellem Museet på Sønderborg Slot og kulturforvaltningen i Schleswig-Flensburg Amt. Et inspirerende fagligt løft er en anden gevinst.

DET GRÆNSE-OVERSKRIDENDE MUSEUM

Kultur udvikler sig på tværs af nationale grænser – derfor spiller det grænseoverskridende samarbejde en vigtig rolle i arbejdet med at formidle den danske kulturhistorie, mener museumsleder Peter Dragsbo fra Museet på Sønderborg Slot:

“Når sønderjyderne f.eks. taler om den regionale kulturs rødder, tænker de fleste kun på nationalhistorien og landbrugskulturen – industriens betydning for egnens udvikling kender de færreste til, og den tætte placering på Tyskland opfatter mange som et negativt historisk aspekt.

Men naboskabet har også påvirket Sønderjyllands historie positivt: Da den tyske industris blomstrede omkring 1900, kom der også gang i industrien i Sønderjylland.”

Den gensidige tysk-danske påvirkning kan ses helt ned i detaljer som byggeskik, madkultur og klædedragter.

“Det afslører, at kultur opstår ved en gensidig påvirkning henover fastlagte grænser, selv om de fælles rødder traditionelt er tabu her i regionen,” forklarer han.

Guide spinder den røde tråd

Den gensidige påvirkning er også tydelig, når man bladrer i den dansk-tyske guide over de industrihistoriske lokaliteter i Sønderjylland og Slesvig, som Industrimuseum

Slesvig består af.

Fra 16-1700 tallets kobbermøller og teglværk til 1900-tallets storindustri, der først vandt fodfæste syd for grænsen og efter 1945 også på den danske side med Danfoss i spidsen.

Guiden udkom for to måneder siden og markerede museets officielle åbning. Sammen med overblikstudier på begge sider af grænsen introducerer den feltstationer, bygninger, anlæg, kulturspor, museer og udstillinger spredt udover de 10.000 km², industrimuseet dækker. Nye vil komme til, andre vil forsvinde, da en del af lokaliteterne ejes af private eller foreninger.

Et fagligt løft

“Vores fælles identitet er vores fælles guide, logo, pr og hjemmeside. At danne en fælles forening er for besværligt pga. forskellige strukturer, tilskudsregler, økonomi osv. I stedet er Museet på Sønderborg Slot og Landes- teil Schleswig to selvstændige ankerinstitutioner med tæt kontakt til de øvrige aktører,” siger Peter Dragsbo og fortsætter:

“I praksis gør det ingen forskel. Vi skiftes til at søge bevillinger, vi deler lige. Pga. de nationale forskelle i organiseringen er kulturforvaltningen i Landesteilet også vores mest jævnbyrdige tyske samarbejdspartner. Den har samme ressourcer, bemyndigelse, poli-

Af Monica C. Madsen

tisk gennemslagskraft og mulighed for at søge EU-midler og offentlige tilskud som Museet på Sønderborg Slot.”

Resultatet er, at den lille sønderjyske kreds af museumsfolk nu er udvidet med 50 tyske kollegaer, hvilket ifølge Peter Dragsbo inspirerer alle parter:

“Følelsen af at vi sidder midt i Centraleuropa frem for i et nationalt udkantsområde har givet os et fantastisk fagligt løft. Der er en faglig gevinst ved at knytte bånd henover grænser, som det er vigtigt at holde sig for øje – også for museumsfolk i resten af Danmark” siger han.

Globalisering begynder i det konkrete

Ikke kun fagligt, men også i forhold til publikum er det grænseoverskridende samarbejde mere nødvendigt end nogensinde før, understreger Peter Dragsbo:

“Vi mener alle, at vi er globaliserede, men reelt vender vi i øjeblikket ryggen til de nære naboer og orientere os snæversynet alene ud fra den engelsksprogede mediekultur. Globaliseringen begynder imidlertid i det konkrete fysiske møde – vi skal genopdage vores nabolande, lære at åbne os for det anderledes, som ikke umiddelbart ligner os selv. At maile med et galleri i New York eller spejle os i et newzealandsk boligkvarter er ikke nok.” ■

FAKTA

Indtil nu har Industrimuseum Slesvig i alt fået godt 1 mio. kr. i dansk og tysk tilskud, heraf 462.000 kr. fra Kulturministeriet.

Øverst tv.: Cathrinesmølle Teglværksmuseum ved Flensborg Fjord: Stue i arbejderbolig fra 1890. Øverst th.: Cathrinesmølle Teglværks-museum. Nederst tv.: Fuglsangs bryggeri, Haderslev, grundlagt 1856. Nederst mf.: Det historiske savværk ved møllen "Amanda" i Kappel, grundlagt 1888-1895. Nederst th.: Arbejderboliger fra Christian 4.'s tid ved Kobbermølle.

KULTURPENGE TIL PROVINSEN

Siden 2002 er der uddelt små 30 mio. kr. fra Kulturministeriets Provinspulje til 38 projekter over hele landet. Men hvad er pengene brugt til og hvor? Vi tegner et Danmarkskort

Af Thomas Jacobsen, Kulturministeriet

NORDJYLLANDS AMT

- Ny koncertsal, en multisal og foyer til Musikkens Hus i Nordjylland. Projektet har modtaget 2,5 mio. kr. til opførelsen.

- Samtlige museer i Nordjyllands Amt er gået sammen om et formidlingsprojekt, der bl.a. skal tiltrække turister og lokale til en rejse gennem det nordjyske museumslandskab. Projektet har modtaget 1 mio. kr.

- 200.000 kr. er øremærket til stipendier for kunstnere og kulturinstitutioner.

- 400.000 kr. skal skabe udvikling af samarbejdsprojekter og sponsoreringskoncepter mellem kulturinstitutioner og virksomheder i området.

- Store operaopsætninger, opera på arbejdspladserne og rundt omkring i byen bliver en realitet, når Aalborg Opera Festival 2004 løber af stabelen. Provinspuljen har støttet med 200.000 kr.

RINGKØBING AMT

- Virksomheder og kunstnere går sammen om at skabe kunst i "Socle du Monde Biennale 2004". Projektet har modtaget 245.000 kr.

- "Index 03" bygger bro mellem Vestjylland og "Østdanmark". En række kunstnere gik sammen om at lave en udstilling. Workshoper og seminarer følger i kølvandet på udstillingen. Projektet er støttet med 75.000 kr.

- Et handelsfartøj fra vikingetiden genopstår, når Skjern-Egvad Museum rekonstruerer 12 meter langt vikingskib med navnet "Skuldelev 6". Projektet har modtaget 500.000 kr.

- "Vinden" var temaet for Regional Kulturfestival 2003, da bl.a. museer, kulturcentre og biblioteker gik sammen om en række projekter inden for musik, litteratur, teater og udstillinger. Projektet har modtaget 500.000 kr.

- Kulturremisen Brande bygges om og udvides, så det nye kulturcenter fremover danner rammer om en billedskole, internetcafé og kreative værksteder. Anlægsprojektet har modtaget 500.000 kr.

- Den Jyske Sangskole professionaliserer mandsgruppen i Herning Kirkes Drengekor. Der sker bl.a. gennem koncertvirksomhed med 125.000 kr. i støtte fra Provinspuljen.

TREKANTOMRÅDET DANMARK

- I alt 23 arrangementer inden for bl.a. arkitektur, design, musik og museumsudstillinger har samlet modtaget 1 mio. kr. under overskriften "Hamburg til Danmark 2003".

SØNDERJYLLANDS AMT

- Haderslev Stift og Teatret Møllen er gået sammen om at opføre et reformationsspil, der har Haderslev Domkirke som udgangspunkt. Projektet er støttet med 300.000 kr.

- Sønderjyllands Symfoniorkester får større og bedre rammer med etableringen af en koncertsal i Sønderborg. Opførelsen er støttet med 2 mio. kr. fra Provinspuljen.

- I Sønderjylland og Slesvigområdet styrkes formidlingen af den industrihistoriske kulturarv. 250.000 kr. går bl.a. til skiltning ved historiske industrianlæg og til en guide på dansk og tysk.

- Den klassiske musiks fødekæde bliver styrket i den sønderjyske region. Det sker med et tilskud på 500.000 kr. til et samarbejdsprojekt mellem amatørmusikere og professionelle musikere og undervisere i musik.

VEJLE AMT

- Oprettelsen af Center for Bevaring af Kulturarven i Vejle giver flere kvadratmeter til museernes magasiner i amtet og danner samtidig rammen om et nyt konserveringsværksted. Projektet har modtaget 2,5 mio. kr.

- Vingsted Historiske Værksted opfører en stormandsgård fra jernalderen. Selve gården, der bygges efter de mere end 1000 år gamle metoder, står efter planen færdig inden for de næste par år. Opførelsen er støttet med 750.000 kr.

- Spinderihallerne i Vejle skal rumme et fælles udviklingsmiljø for kunstnere og erhvervsfolk. Vejle Kommune har modtaget 500.000 kr. til projektet "Den Kreative ErhvervsKlynge".

STORSTRØMS AMT

- Kulturcenter Fuglsang skal være et kulturelt fyrtårn i regionen, der kan give befolkningen i området kulturoplevelser af høj kvalitet. Kulturcenteret har modtaget 1,5 mio. kr., der bl.a. skal bruges til udvikling af aktivitetsprogrammer, idéudvikling, arrangementer og markedsføring.

- Projektet "Teater i Produktionshallen" har modtaget 200.000 kr. til opførelsen af et teaterstykke med samme navn, der bygger på samarbejde mellem kultur og erhverv, idet ansatte i en virksomhed spiller side om side med skuespillere.

- Kulturforum har modtaget 500.000 kr. til en række kulturelle produktioner med titlen "Lys over Lolland".

FYNS AMT

- Bramstrup Gods har modtaget 600.000 kr. til bl.a. turneforestillinger, kammerkoncerter og udviklingsarbejde, der skal være med til at gøre Bramstrup Gods til et kulturcenter med musik- og opera-produktioner.

- Faaborg Billedkunstfestival har modtaget 430.000 kr. til videreudvikling, så den bliver én af Nordens største af sin art. Festivalen rummer bl.a. foredrag, workshoper og film.

- Museet for fotokunst i Odense har modtaget 300.000 kr. til Fyns Festival for Fotografi – en række udstillinger af kunstneriske fotografier i syv fynske byer.

BORNHOLMS REGIONSKOMMUNE

- Kulturcentret "Svanekegården" har modtaget 240.000 kr. til en dukketeaterfestival med H.C. Andersen som tema. Festivalen rummer en række forestillinger og seminarer på hele Bornholm.

VESTSJÆLLANDS AMT

- Vestsjælland Amt har modtaget 1,2 mio. kr. til en international børneteaterfestival. Amtets fem professionelle teatre er blandt hovedkræfterne bag gennemførelsen af festivalens forestillinger.

- Tre kommuner er gået sammen om at samle fire kulturhistoriske museer til ét museum i regionen: "Odsherred Kulturhistoriske Museum". Projektet har modtaget 2.600.000 kr.

- Formidlingscentret "Fugledegård" har modtaget 500.000 kr. til formidling af arkæologi, historie, kultur og natur – bl.a. til det umiddelbare lokalområde.

- En bred vifte af arrangementer og projekter markerer 250-året for Ludvig Holbergs død. Bl.a. støttes et nordisk symposium, et festskrift og et teaterprojekt v. Vandrefalken med 300.000 kr. fra Provinspuljen.

RIBE AMT

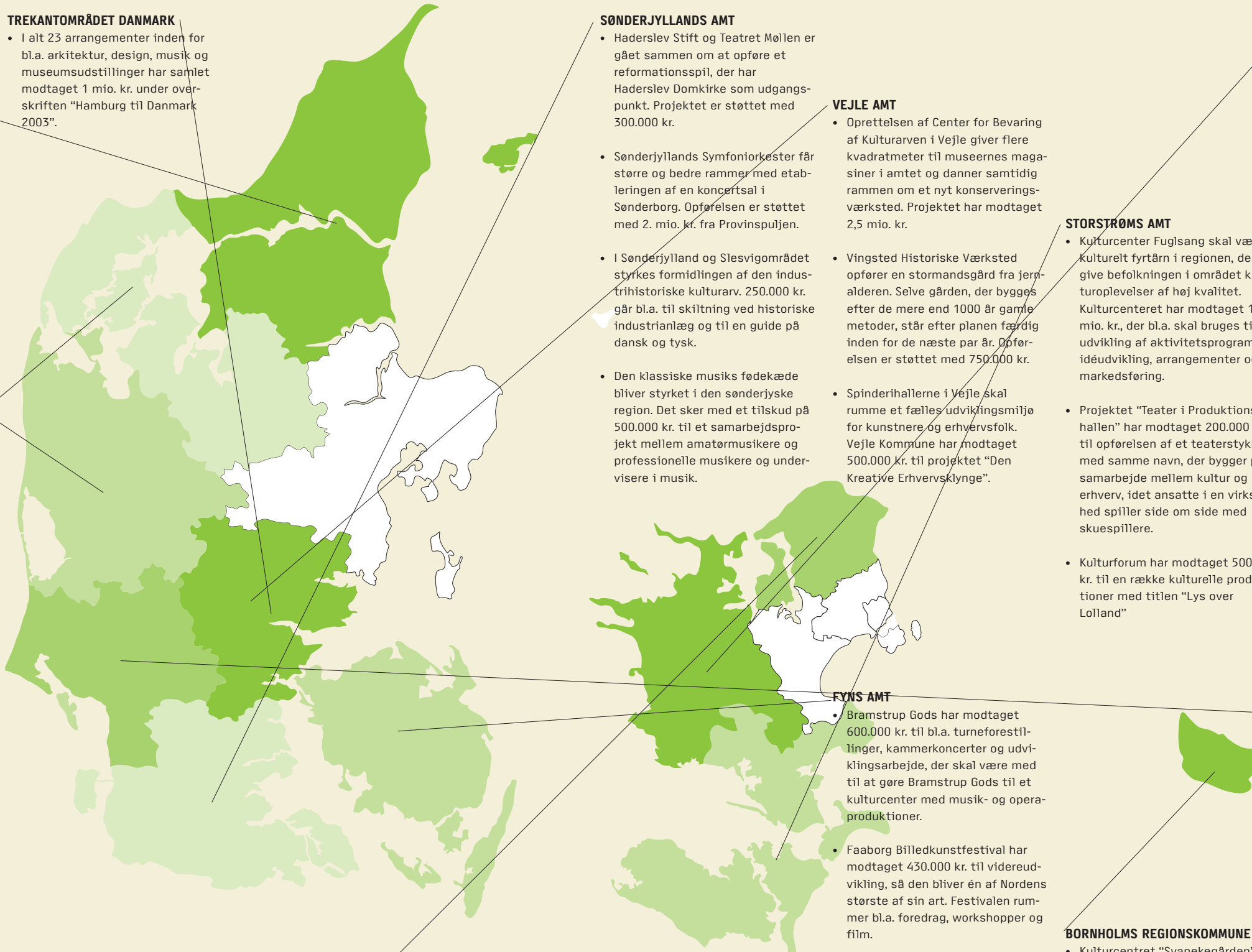
- Børn og unge bliver indført i musikken, kunsten og teknologiens verden. Det sker i oplevelsescenteret "Tonespace", hvor der samtidig etableres et laboratorium til forskning og udvikling for studerende og undervisere. Projektet har modtaget 1,750 mio. kr.

- Den Ny Opera og Sønderjyllands Symfoniorkester har modtaget 1 mio. kr., der går til opsættelsen af Valkyrien i 2005.

- En folkemusikfestival – "Godtfolk 2004" – på Fanø er støttet med 200.000 kr. Festivalen består bl.a. af koncerter, workshoper og danseværksteder.

FREDERIKSBORG AMT

- "Hamlet Sommer 2003" har modtaget 1,2 mio. kr. til en dansksproget opsætning af "Hamlet".

Er Århus en kulturel forstad til Horsens? Skal byerne samarbejde eller konkurrere? Skal der udarbejdes handlingsplaner eller handles? Udbryder der kulturkamp mellem Øst- og Vestdanmark? Direktør for Horsens Ny Teater Frank Panduro og medlem af Århus Byråd Uffe Elbæk er ikke enige.

STEGT FLÆSK OG PERSILLESOVS

Af Marianne Strøm Hansen, Kulturministeriet
Foto: Henrik Stenberg

For nylig stod der i Jyllands-Posten, at Århus ender som kulturel forstad til Horsens, hvis byen ikke snart finder de frække netstrømper frem. Hidtil har Århus været byen med de mange tilbud, mens Horsens mest har været kendt eller snarere berygtet for Statsfængslet. Men nu er Horsens begyndt at markere sig på landkortet med koncerter af store internationale navne som Bob Dylan, David Bowie og Paul McCartney.

Hvad er forklaringen på jeres succes?

Panduro: Vi har succes, fordi vi gør noget nyt. Jeg gik simpelthen og røvkede mig. Vores teater kørte udmærket, men så tænkte jeg, at det skulle være løgn: Vi skal prøve noget, de andre ikke gør. Og så inviterede vi 20 virksomheder med en vis økonomisk vægt, og så sagde jeg til dem: Hvis I har lyst til at komme til et møde den og den dag, så kan jeg love jer tre ting: Jeres penge er spildt, I får ikke noget igen, og så får I en gang stegt flæsk og persillesovs. I alt 17 virksomheder mødte op og donerede i alt 1 mio. kr. Min idé var, at hvis nu vi kunne lave en god og attraktiv by, så ville det trække god arbejdskraft til byen, og dermed ville virksomhederne tjene flere penge, og så ville de også få råd til et sponsorat til Horsens Ny Teater. For fire år siden forlod små 100 mennesker Horsens om året, nu ligger

vi på en nettotilgang på mellem 800 og 1000 nye borgere.

Elbæk: Det er rigtig, rigtig flot!

Panduro: 1. september åbner vi Forum Horsens med godt 4.000 siddepladser. Det bliver en af Danmarks største scener – hele det nuværende Horsens Ny Teater kan ligge inde på den nye scene. Og så er der jo så lige den ekstra nyhed, at man ude ved motorvejen er ved at bygge Europas største slagteri, ja, verdens næststørste. Det er et byggeri til 2,2 mia. kr., hvilket faktisk er lige så dyrt som operahusetovre i København. Det er så bare et slagteri, ikke?

Elbæk: Jeg mener, at det, der er sket for Horsens, er et perleeksempel på, hvordan man med symbolstærke begivenheder kan ændre opfattelsen af en bys identitet.

Kan Århus ikke gøre det samme?

Elbæk: Nu har Århus jo faktisk klaret sig flot, ikke mindst op igennem 80'erne. Det afgørende er, at der både er penge og politisk opbakning til en egentlig kunstnerisk produktion. Derfor har vi i Århus Byråd vedtaget en ny fireårig handlingsplan for kulturen, og den er både gennemtænkt og fremadrettet. Det handler om at skabe nogle produktionscentre og -miljøer som f.eks.

Filmbyen og Granhøj Dans, og gøre det samme på den rytmiske scene og i forhold til billed- og scenekunsten. Derfor har vi nu investeret næsten 60 mio. ekstra kulturkroner over de næste fire år, der bl.a. skal række ud over den lokale strategi ved at muliggøre kontakt til det internationale kunstmiljø. Det er det, der afgør, om kunstnerne bliver i Århus eller ej.

“Alle byer befinder sig i dag i en konstant konkurrencesituation som bysamfund i forhold til at tiltrække og fastholde talenter.”
– Uffe Elbæk

Panduro: Ja, de ringede også fra magistratens fjerde afdeling i Århus og spurgte, om vi ikke ville sende dem alle de papirer, der gjorde Horsens berømt. Så sagde jeg: Hvad er det lige, du skal bruge dem til? Jeg har ingen handlingsplan, jeg handler. Da vi havde lavet aftalen med Paul McCartney, ringede det amerikanske musikmagasin Polstar – jeg har ikke engang selv abonnement på det – fordi journalisten var flad af grin over, at der efter Stade de Prince i Paris og Madrid pludselig stod Stadium Forum Horsens, Danmark. Der var det eneste sted på McCartneys turné, hvor landet var angivet. Det er det, Horsens skal udnytte: den gode historie. Så kommer Bob Dylan og Joe Cocker

og Hank Marvin og Supremes. Det skete lige pludselig. Alle fire navne blev booket inden for tre uger...

Elbæk: Det synes jeg for øvrigt er en smart strategi. I Århus har vi diskuteret, hvorfor erhverslivet er så forholdsvis vage med deres opbakning, og her har vi måttet sande, at Århus er en filialby. Det er stort set kun Arla Foods, der stadigvæk har hovedkontor i Århus. Der er ikke noget piberi i det her, jeg siger bare, at der ligger en dynamik i, at det er lokale erhvervsvirksomheder, som virkelig føler noget for Horsens. Det gælder om at forpligte det lokale erhvervsliv. Da jeg sad som formand for Udviklingsfonden og læste ansøgninger slog det mig, hvor ydmyge ansøgningerne fra provinsen var. Derfor siger jeg: Ret ryggen og vær ambitiøs i stedet for at bøje nakken for København og ministeriet i Nybrogade!

Panduro: Det er rigtigt, at jyderne – bortset fra mig – generelt ikke er de store blæserøve. De er mere ydmyge. Men samtidig er der nogle, der mener, at vi kører en slags luderpolitik i Horsens ved at købe de store navne for at få opmærksomhed. Jeg mener dog, at der er et stykke rimeligt professionelt arbejde i det.

Elbæk: Horsens har gjort det ufattelig godt. Set fra Århus, hvor jeg sidder som formand for kulturudvalget, er Århus ikke ved at blive

BLÅ BOG

Frank Panduro (f. 1957), uddannet speditør og shippingmand. Siden 1992 direktør ved Horsens Ny Teater. Tidligere windsurfsælger og reklame- og markedsføringsmand.

BLÅ BOG

Uffe Elbæk (f. 1954), læreruddannet, journalist og foredragsholder. Rektor for KaosPiloterne i Århus siden 1991 og Ridder af Dannebrog. Medlem af Århus Byråd for Det Radikale Venstre, hvor han er fmd. for kulturudvalget. Tidl. fmd. for Kulturministeriets Udviklingsfond.

forstad til Horsens. Men ingen by-er kan i dag bare læne sig tilbage. Der er en enorm konkurrence byerne imellem. Det kan være mellem København og Stockholm, København og Berlin, Århus og København, Århus og Hamburg, hvad ved jeg. Man kan ikke sige, at Horsens fører en luderpolitik. Det giver stolthed til en by, at Bob Dylan kommer forbi, på samme måde som jeg bliver glad for at kunne gå ned og høre Iggy Pop på Train i Århus.

Panduro: Nej, men så lad os bruge et andet udtryk. Horsens er let-købt, er der nogen, der siger. Når jeg taler med københavnske bookere, så prøver jeg at få dem til at forstå, at vi faktisk er ret langt fremme i skoen, når vi f.eks. sælger 200 billetter til en koncert. I København sælger de måske 800 billetter, men prøv lige at dividere ud pr. indbygger: Horsens har en utrolig kulturdækning. Der er mange flere, der udnytter kulturtilbuddene her end i København, hvis du måler pr. indbygger. Kulturkampen kommer ikke til at stå mellem Horsens og Århus, den kommer til at stå mellem Jylland og København.

Kulturkampen?

Panduro: Ja, jeg mener, at der er gået københavneri i det hele. Pengene står og trækker i hver deres retning. Ingen anskuer Danmark som en hel national enhed. Hvordan kan det være – nu kan vi jo bare tage Det Kgl. Teater – at man ikke kan tage et IC-tog hjem fra København efter kl. 10 om aftenen? Dvs. hvis du vil ind i det nye operahus, skal du vente på et bumletog kl. midnat og være hjemme igen kl. halv fire om natten. Det er da ikke kultur for hele landet! Det samme gælder, når Politikens anmelder sviner Horsens til, fordi vi fik fat på David Bowie. Hvad laver han dog dér? Der lugter jo af popcorn i hele byen, ikke også? Når nogle københavnere kommer herover og går rundt og får en ordentligt service og en ordentlig forestilling og måske har sovet på et hotel, eller hvad ved jeg, så udbryder de: Her er jo helt rart at være. Jamen, hvad fanden havde i ellers regnet med?

Elbæk: Jeg tror ikke, vi får en kulturkamp om dét. Der kan lige så vel ligge en konflikt mellem København og Århusregionen på den ene side og så resten af Danmark på den anden side, dvs. en konflikt mellem centrum og periferi.

Hvad det sidste angår, tænker jeg specielt på Sønderjylland, Nordjylland, Vestjylland og Lolland-Falster med enorme arbejdsløshedsprocenter, en aldrende befolkning osv. Jeg tvivler på, at konflikten handler om hovedstad vs. provins.

Panduro: Det véd vi reelt først om nogle år, ikke?

Elbæk: Jo, men du kan allerede se det i forhold til strukturkommissionen. Allerede nu ser vi de rige kommuner slutte sig sammen, mens de fattige kommuner bliver koblet af.

–
“På Horsens Ny Teater har vi simpelthen opgivet at søge statslige midler, fordi det indebærer alenlange ansøgninger, og jeg er slet ikke god til at skrive sådan nogen. Det er der nogle, som er rigtig gode til, og de får en masse penge. Jeg synes bare ikke altid, at de får så meget ud af dem.”
– Frank Panduro

Panduro: Problemet med Århus er, at der er megen signalforvirring. Vi kender f.eks. alle sammen en dansk rallybil med 8.000 klistermærker på. Resultat: Du kan ikke huske et eneste af mærkerne. Tag så i stedet en Formel 1-racer. Her véd vi alle sammen, at der står Marlboro på mindst én af dem. Man donerer ikke bare penge til en stor kasse, hvor man er usynlig. Prøv at sætte dig i sponsorerens sted. Da vi lavede David Bowie-koncerten, stod det klart for sponsorerne, at det var deres fortjeneste, at Bowie var i byen. Det skaber loyalitet.

Elbæk: Det er jeg da fuldstændig enig i, men det er stadig en interessant diskussion, hvordan man opdrager sit erhvervsliv til at investere i den by, det er en del af. I Horsens har der så været en god opdrager, som har serveret den rigtige flæsk og persillesovs, og kender sine samarbejdspartnere på en menneskelig og ordentlig måde.

Er det noget, Århus kan lære af?

Elbæk: Jeg synes jo altid, at konkurrence er godt, og derfor er det kun godt, at Horsens giver Århus konkurrence, ligesom det er vigtigt, at Århus kan give København konkurrence. Det er altid godt med en fræk, lille hund, der bider os andre i skørterne. Men man kan ikke bare sådan lige sammenligne Horsens med Århus. For hvor

mange producerer egentlig kunst og kultur i Horsens? Århus har helt klart sovet i timen, fordi man i kraft af byens størrelse har taget nogle ting for givet og sagt, at tingene kommer af sig selv – det gør de ikke. På den måde er Horsens jo en slags alarmklokke, men til gengæld mener jeg også, at Århus er vågnet. Alle byer befinder sig i dag i en konstant konkurrencesituation som bysamfund i forhold til at tiltrække og fastholde talenter. Dér spiller kultur en fantastisk stor rolle. Vi skal bare huske på, at Danmark er et ret lille land, og derfor er det interessant at diskutere, hvordan vi kan udnytte hinandens ressourcer bedre i stedet for at konkurrere.

Panduro: Det er måske interessant på et rent tankeplan. Jeg tror bare ikke, at det fungerer sådan i virkeligheden. Kulturens vilkår i denne zapperkultur er jo, at vi kæmper om folks tid, vi kæmper ikke engang om deres pengepung mere. Folk vil kun have det bedste eller det mest interessante eller det, der passer bedst til lejligheden. Et godt eksempel er vores kataloger – vi anfører ikke længe-re priserne, for en pris på 135 kr. eller 235 kr. er ikke afgørende. Hvis folk vil se Poul Dissing, så kommer de til Poul Dissing. Prisen betyder ikke noget længere...

Elbæk: Nej, Frank, nu snakker du ud fra en publikumsvinkel. Jeg snakker lige så meget ud fra spørgsmålet om, hvordan vi styrker det professionelle netværk på arrangørsiden, og hvad angår det kunstneriske håndværk. Én ting er at producere, men du skal som kunstner også ud og vise din kunst. Det er ud fra den vinkel, at jeg taler om, at vi skal udnytte hinandens ressourcer bedre.

Panduro: Jamen, der har vi jo netværk...

Elbæk: Ja, det er det, jeg mener. Og de kan gøres endnu bedre. Her ligger en politisk opgave. Der er flere ting end store koncerter, der skaber vækst i en by. Det gælder om at skabe rammer for mere end den ene koncert efter den anden.

Panduro: På Horsens Ny Teater har vi simpelthen opgivet at søge statslige midler, fordi det indebærer alenlange ansøgninger, og jeg er slet ikke god til at skrive sådan nogen. Det er der nogle, som er rigtig gode til, og de får en masse penge. Jeg synes bare ikke altid, at de får så meget ud af dem. ■

NORDSØMUSEET I HIRTSHALS MISTEDE SIT ENORME AKVARIUM, **OCEANARIET**, VED EN BRAND SIDSTE ÅR. BYEN FIK ET CHOK, OG EFTERVIRKNINGERNE VIL KUNNE MÆRKES LANG TID ENDNU.

HIRTSHALS I BRAND

Museumsdirektør Nga Phan sidder over aftensmaden en tirsdag aften midt i december, da telefonen ringer tyve minutter over seks. I røret er Nordsøcentrets direktør, Poul Pedersen, men hans stemme lyder ikke, som den plejer.

“Det brænder i Oceanariet,” siger han. Nga Phan er ikke sikker på, han har hørt rigtigt.

“Der er brand over det hele i Oceanariet,” gentager Poul Pedersen.

“Er det rigtigt?” spørger Nga Phan forvirret.

“Gu’er det rigtigt,” brøler Poul Pedersen. Nga Phan lægger på. Han bor i Hjørring, så han skynder sig at ringe til museets chef-biolog, Henrik Flintegaard, der bor i nærheden af museet, og får ham til at skynde sig hen til museet for a se, hvor slemt det står til.

Nga Phan prøver derefter at ringe til et par akvarieassistenter, som han arbejder tæt sammen med, men assistenterne svarer ikke.

Derpå lader Nga Phan sin Toyota Carina rulle ud i mørket på hovedvej E 39.

I bilen tænker Nga Phan, at branden sikkert hurtigt bliver slukket. Men så kommer han til den sidste rundkørsel før museet og

ser røgen. Det er løgn, tænker han.

Han parkerer bilen oppe ved Q8 på den anden side af Willemoesvej for ikke at komme i vejen for brandfolkene og går over mod museet. Der har allerede samlet sig en gruppe af mennesker, som står og stirrer vantro på flammerne. Nga Phan konstaterer, at hele Oceanariets facade står i flammer.

Han får ondt i maven, mens han står dér og ser på. Politi og presse stiller ham en række spørgsmål, og Nga Phan forsøger at svare på det hele, men det er svært.

“I må undskyldte, hvis der hverken er hoved eller hale i de ting, jeg siger,” siger han, “men jeg er ikke mig selv.”

Efter at have betragtet branden en kort stund, går det op for ham, at Oceanariet muligvis brænder helt ned. Tankerne kværner rundt i hovedet på ham. Kan han og de andre ansatte mon redde bare nogle af de 4.000 fisk? Kan de i det hele taget gøre noget – sende dykkere ind, måske? Men der er ikke noget at gøre.

Det 4 1/2 mio. liter store akvarium er ospændt af flammer, og det vil være alt for farligt at nærme sig det. For slet ikke at tale om at sende dykkere ned i det. Så aftenen går med at vente og se på, mens ilden raser.

Af Lars Madsen

Da Nga Phan ved ettiden om natten kører hjem igen, er Oceanariet, Nordsømusets stolthed til 100 mio. kr., brændt ned.

Kolossal betydning

Hirtshals’ borgmester, Knud Størup, kalder branden “en ulykkelig aften for hele Hirtshals”. I hans øjne er Nordsømusets betydning for byen “kolossal”.

Knud Størup, en godmodigt udseende mand i slips og slidt fløjlsjakke, har siddet i borgmesterstolen siden 1978. Han er en af årsagerne til, at der overhovedet findes et Nordsømuseum i Hirtshals. Og Størup – som alle omtaler ham – er hurtig til at pege på, hvad museet har betydet for byen.

“Der er ingen tvivl om, at det har været med til at få Hirtshals på landkortet,” siger han og indrømmer i samme åndedrag, at museet i visse tilfælde har vokset sig større end byen: Nogle gange kan folk måske ikke huske Hirtshals, mens de til gengæld godt ved, hvad Nordsømuseet er.

“Men det er fint nok,” siger borgmesteren.

Det er især fint nok, fordi Hirtshals med Nordsømusets officielle åbning i 1984 pludselig fik stort besøg – omtrent 250.000 mennesker gæstede museet i dets første leveår. Senere faldt tallet, men i kraft af nyopfø-

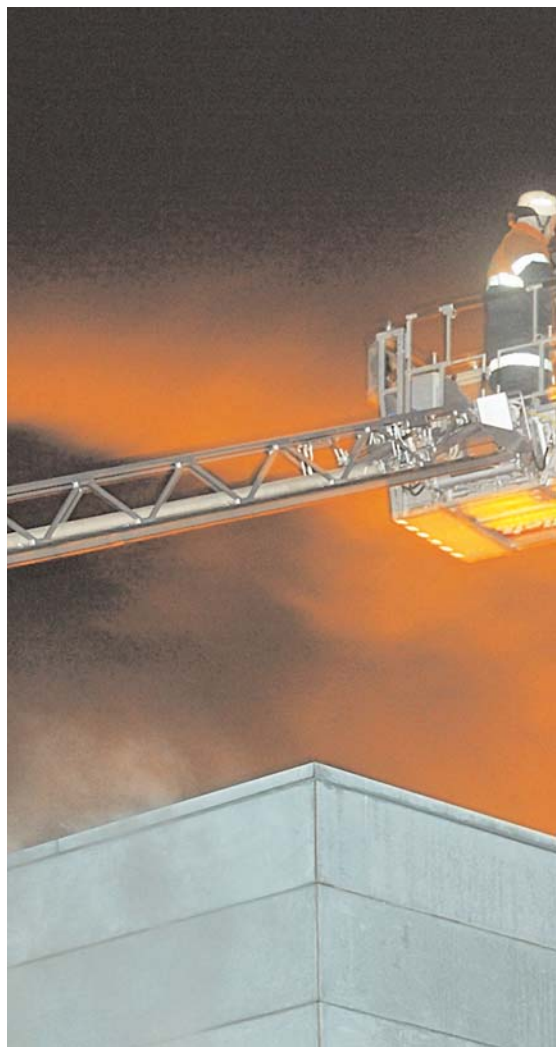

FOTO: OLE KJÆR / POLIFOTO

Efter Nordsømuséet i Hirtshals mistede sit Oceanarie er museets besøgstal styrt dykket og det har konsekvenser for hele byen.

relser som det nu nedbrændte Oceanarium og det store udendørs Sælarium har besøgstallet de senere år stabiliseret sig omkring de 260-270.000.

For perspektivets skyld kan det nævnes, at Hirtshals Kommune har 14.300 indbyggere, hvoraf omtrent halvdelen bor i selve Hirtshals by.

“Det er klart, at det har haft en stor betydning for det lokale turisterhverv,” fastslår Viggo Bilde, der er formand for forretningsudvalget i Hirtshals Erhvervsråd.

“Men jeg synes egentlig, det er forkert bare at tale om Hirtshals, for museet er så stort i vores region, at hvis du er på ferie i Blokhus eller Sæby eller ovre i Hals, så er jeg sikker på, du også besøger Nordsømuséet.” Især hvis det er regnvej, kunne man indskyde. For Nordjylland er ikke rig på indendørs turistattraktioner. Som direktør for færgeelskabet Color Line og bestyrelsesmedlem i turistsamarbejdet Midt-Nord Turisme Jakob Jensen tørt konstaterer:

“Om sommeren håber de altid på lidt gråvej ude på Nordsømuséet.”

Museet rager op

Uanset vejret rager Nordsømuséet op i det nordjyske. “Et fyrtårn”, siger nogle om museet. “En milepæl” eller “et flagskib”, siger andre.

Erhvervsrådsmedlem Viggo Bilde, der indtil sidste år også var formand for turistforeningen i Hirtshals, understreger, at Nordsømuséet ikke på egen hånd trækker turister til regionen. Det er der ingen menneskeskabte attraktioner, der rigtig gør, siger han.

“Turisterne vælger os, fordi der er højt til loftet og god plads. De vælger naturen, helt basalt. Men de plejer også at sige i undersøgelser, at det er lidt kedeligt heroppe. De efterspørger aktivitet, og der står Nordsømuséet helt centralt.”

Nordsømuséet lavede for et par år siden en undersøgelse, der støtter Viggo Bilde pointe. En række af museets gæster blev bl.a. spurgt, om deres ophold i regionen havde noget med museet at gøre, hvortil kun 22 pct. svarede direkte nej. “Det betyder, at der er ret mange, for hvem Nordsømuséets eksistens og placering gør, at de kommer her i området,” siger Susanne Fibiger, direktør for museet 1990-2003.

“Nordsømuséet har haft over fem millioner besøgende. Det betyder et afkast for området, det kan ikke være anderledes. Dels har museet en afsmittende effekt ved, at den omsætning, det skaber, også skaber omsætning andre steder. På cateringsiden f.eks. Dels har vi haft meget store anlægsinvesteringer, hvor en stor del af byggeriet er blevet udført af byggefirmaer her fra regionen.

Dels har museet en del ansatte.”

Ingen kan sige, hvad Nordsømuséet i kroner og øre har betydet for Hirtshals. Men de fleste har let ved at sige, museet betyder noget for byen. Eller rettere: betyder meget.

“Det betyder alt,” udbryder f.eks. Jane, der står bag disken nede på Hirtshals Kro. “Det er i hvert fald en stor turistattraktion, og det betyder da meget for byen at have sådan en attraktion, turisterne rejser efter. Folk kommer tit her og spørger om vej.” Jane bor forholdsvis tæt på museet og betragtede branden fra sit køkkenvindue. “Det var en træls måde, det skete på,” siger hun. “Museet var utrolig flot – og Oceanariet var da prikken over i’et.”

Det perfekte akvarium

Oceanariet bliver skabt i 1990’erne, mens Susanne Fibiger er direktør for Nordsømuséet. En gruppe ansatte på museet, herunder Fibiger og Nga Phan spørger sig selv, hvordan det perfekte akvarium ville være, og de bliver enige om et svar: Det perfekte akvarium er så tæt på naturen som muligt. Det lykkes efterhånden gruppen at få tegnet nogle skitser af, hvordan sådan et akvarium ser ud.

Midt i 1990’erne rejser en delegation med bl.a. Susanne Fibiger, Nga Phan og borgmesteren – som på det tidspunkt er bestyrelses-

formand for museet – ud i verden for at se, hvad andre akvarier har formået at lave. Turen fører dem til Australien, Singapore og Florida, men de lærer ifølge Susanne Fibiger først og fremmest, hvordan man ikke bygger det perfekte akvarium.

Men så en dag kommer de til Monterey, Californien. Her ligger Monterey Bay Aquarium, der regnes for at være verdens førende akvarium. Danskerne får lov at se, hvordan amerikaners næste store satsning skal se ud. Da tegningerne bliver lagt foran dem, kigger de forbløffede på hinanden: Det ligner næsten præcis den skitse, de har siddet og lavet hjemme i Hirtshals.

“Så var vi godt klar over, at vi var på rette spor,” siger Susanne Fibiger.

Oceanariet bliver med sine 4 1/2 mio. liter vand netop, hvad Nordsømuséet har ønsket sig: en mulighed for at fremvise naturen i regionen. Inde bag det 41 centimeter tykke akrylglas svømmer nemlig hverken piratfisk, hammerhajer eller fluorescerende tropefisk. I stedet er akvariet befolket af nogle enkelte lokale hajer samt tusinder af makreller, sild og hestemakreller. Ganske almindelige stimefisk, simpelthen, som man ikke ser i andre akvarier, fordi de kræver enormt meget plads.

Kort før åbningen i 1998 taler Susanne Fibiger med en, som siger til hende: “Du er da ikke rigtig klog. Tror du, der er nogen, der vil se en sild og en makrel?”

I dag må Fibiger le ved tanken om den bemærkning: I året efter

Oceanariets indvielse tiltrak Nordsømuséet 440.000 gæster. Museets stædige fokusering på at fremvise det lokale fiskeliv nævnes i det hele taget som en af de væsentlige årsager til museets succes.

“Det spændende ved Nordsømuséet er, at det er ægte,” siger Color Line-direktør Jakob Jensen. “Man er ikke faldet for fristelsen til at tage en masse dræberhajer og eksotiske fisk ind, men afspejler i stedet det autentiske, der findes her, altså selve Nordsøen. Det bliver meget vigtigt fremover, for folk søger det autentiske i dag, og det gør morgendagens turister også. De vil se den ægte vare, og det bliver helt afgørende for Nordsømuséet.”

Desuden er satsningen på sild og makreller samt grundig oplysning om fiskeriets vilkår blandt grunde til, at de lokale er stolte af museet. Det påpeger Viggo Bilde. “Jeg tror, der er en stolthed i, at vi kan fremvise museet, eftersom det handler om det, man her på egnen lever af. Alle her er bevidste om fiskeriets betydning for området.”

Håb for fremtiden

Den aften, Oceanariet brænder, ændres den nærmeste fremtid for Hirtshals. Hvis nogen var i tvivl om, at Oceanariet var museets hovedattraktion, så kan de ikke være det længere. Besøgstallet er styrt dykket til en tredjedel af det forventede, selv om billetpriserne er blevet sat ned fra 100 til 60 kr. for en voksen.

“Det er jo helt forfærdeligt,” siger Viggo Bilde. “Besøgstallet er gået ned på en tredjedel. Det betyder, at vi kommer til at miste 200.000 besøgende i år.”

“Det kan ikke undgå at have en afsmittende effekt,” konstaterer borgmester Knud Størup. “Vores belægningsprocent vil gennem hele 2004 falde på grund af branden,” forudser Tom Boye, direktør for Skaga Hotel, der ligger skråt over for Nordsømuséet.

Museumsdirektør Nga Phan ser imidlertid fremad med fortrøst-

ning. “Fremtiden ser pæn ud,” siger han.

Det er for længst besluttet, at Oceanariet skal genopbygges, og hvis planerne holder, kan det stå klart i december 2005.

“Vi har heldigvis forsikringen på plads. Og med en lille smule held har vi tid nok til at opbygge en bestand, inden vi åbner. Undtagen hajerne, de er svære at få fat i.” ■

TRAVEL ART

GUIDO PAEVATU TAGER MED TRAVEL ART

Glyndebourne Operafestival 17. - 20. Juni

Händel: "Rodelinda" - Debussy: "Pelléas & Mélisande" og Mozart: "Tryllefløjten".

Operakrydstogt til Savonlinna 11. - 15. Juli

Operafestival: Offenbach: "Hoffmanns Eventyr" & Puccini: "Turandot"

Billetter af bedste kategori, operaforedrag, midt-dage i skønne omgivelser, og meget, meget mere.

TRAVEL ART
Telfon 3313 3770
travelart@rejser.dk
www.travelart.dk

Kunsten lever og har det godt i provinsen. Det gør kunstnerne i hvert fald. Mød tre forfattere, der alle har vendt byen ryggen og ladet sig lokke af lige dele arbejdsro, naturidyl og billige huspriser. Og selv om de ikke er enige om, hvor det så er, de er havnet, kan de dog enes om én ting: “Vi er ikke lokale”

AT SKRIVE PÅ FULD GYLLETANK

Af Jeppe Villadsen

Kunstneren er bybo. Han vandrer i gaderne, besøger værtshusene, bebor kældre og loftskamre. Han færdes i den koncentration af mennesker, huse, biler og forlystelser, vi kalder byen. Storbyen.

Sådan har kunstneren set ud siden modernismens gennembrud. Det var modernismen, der forbandt kunsten og urbaniteten, hvorefter kunstneren fik sin naturlige plads i byens beskudte og hektiske mylder.

Men myten er lige så misvisende, som den er sejlivet. Store dele af den danske kunst er blevet skabt – og skabes fortsat – langt fra storbyens heksekedel. I de senere år ser det endda ud til, at et stigende antal forfattere og billedkunstnere vælger stenbroen fra til fordel for bindingsværk, veluxvinduer og fuglefløjt.

Forfatteren Helle Helle er en af de kunstnere, der har valgt at forlade storbyen til fordel for et liv, ikke bare på en villavej i en mellemstor provinsby, men ude på det rigtige land. For seks år siden købte hun et 1800-tals landsbyhus i Lyngø, 10 kilometer syd for Sorø.

“For mig er det ikke et spørgs-

mål om at bo i provinsen. For mig drejer det sig om at bo på landet. Det vigtigste for mig er, at der er grønt omkring mig og skøn natur,” siger Helle Helle.

Efter at have afsluttet studierne og fået både mand og barn i København meldte trangen til en større bolig sig. Og med de allerede den-gang voldsomt stigende københavnske boligpriser kunne det ikke forenes med en tilværelse som forfatter, hvis adressen var i hovedstaden.

“Det er den kedelige del af det, økonomien. Men, når alt kommer til alt, var det ikke den afgørende grund. Det afgørende var, at jeg havde fået for vane ikke at kunne skrive i København. Jeg skrev mine første bøger i henholdsvis Blokhus og Skagen, og det var gået godt. Så da jeg kom tilbage til min lille treværelseslejlighed i Frederiksbergs sorte firkant, tænke jeg bare: ‘Nej, det her går ikke’. Vi var nødt til at have noget mere luft omkring os,” siger hun.

Helle Helle og hendes mand, der er komponist, gik på boligjagt og købte nr. to hus, de kiggede på. Et alt for lille gulpudset landsbyhus fra 1877 – ikke langt fra forfatterkollegaen Ida Jessen.

Flere haver i bøgerne

I første omgang betød den nye mere afsondrede tilværelse en langt større ro end tidligere. Og det var en fordel rent arbejdsmæssigt, fortæller hun.

“Der blev jo længere ind til vennerne lige pludselig, så vi blev mindre sociale af at flytte herved. Men så fik vi til gengæld en masse nye venner, naboer og bekendte rundt omkring i landsbyen – så den holdt jo ikke i længden,” griner Helle Helle.

Hun betragter landlivet som en luksus mere end som en nødvendighed som forfatter: en bekvem ramme om de lange skrive dage.

“Måske er det at bo på landet vigtigere for mig som menneske end som forfatter, for jeg tror, jeg ville kunne skrive hvor som helst. Jeg var nok forblevet forfatter, også selv om jeg var blevet i København. Og jeg ville sikkert også skrive de samme historier. Men, jeg har aldrig følt mig som en københavner og har heller aldrig været nogen ‘københavnforfatter’.

Jeg har altid følt mig mere som en bonderøv, så på den måde føler jeg mig mere tryk herude,” siger Helle Helle.

Derfor mener hun heller ikke umiddelbart, man kan aflæse skiftet af bopæl i hendes forfatter-skab, og man skal heller ikke i kommende bøger forvente at møde skildringer af de vestsjællandske omgivelser.

“Tværtimod er det sådan, at jeg altid har skrevet om de steder, jeg ikke lige var. Man kan ikke sidde og skrive lige midt i centrum af, hvor tingene foregår. Og det betyder faktisk, at i de år, jeg boede i København, foregik mine bøger alligevel altid ude i provinsen – nede omkring Rødby, hvor jeg kommer fra. Så på den måde betyder det ikke ret meget, at jeg bor i en landsby uden for Sorø, men det betyder uendelig meget for mine bøger, at jeg er vokset op på Lars Tyndskids marker. Det er dét, jeg hele tiden vender tilbage til, for det er, hvad jeg har fået ind med modermælken.”

En enkelt meget konkret konsekvens har landlivet dog haft for hendes romaner:

“Der er kommet flere haver i mine bøger!” ler hun. “Nu nøjes personerne ikke med at sidde i de små stuer og skændes – de går også rundt og råber af hinanden ude i deres haver.”

FOTO: JANI GRARUP / POLIFOTO

Helle Helle har altid følt sig som en bonderøv, så hun er ligesom en række andre forfattere flyttet på landet.

At undslippe storbyens puls

For forfatteren Rolf Bagger faldt beslutningen om definitivt at smække døren i til sit københavnerliv mindst lige så brat. Sammen med sin kone, der er maler, boede han i en herskabslejlighed på Østerbro. De havde gennem en årrække arbejde som henholdsvis journalist og grafiker på diverse landsdækkende nyhedsmedier.

“En dag satte vi os ned og fandt ud af, at livet i medierne stjal for mange af vores kræfter og vores opmærksomhed – både fra hinanden og fra at male og skrive. Og det samme gjorde livet i København,” fortæller Rolf Bagger.

“Vi kunne jo godt se, det økonomisk set ikke var muligt at eksistere i København som såkaldt ‘frie kunstnere’, og samtidig ønskede vi fred og ro. Så da vi kogte disse ting sammen, blev vi enige om, at vi ville så langt væk fra hovedstaden, som muligt,” husker han.

Resultatet blev en nedlagt landbrugsejendom helt ud til klitterne, ti kilometer fra Hirtshals. Her har de nu boet i 20 år.

“For mig var det vigtigt at komme væk fra den meget hurtige storby-puls simpelthen for at holde koncentrationen om det at skrive –

jeg skriver meget langsomt. Det betyder imidlertid ikke, at det, jeg skriver om, ikke foregår i byen. Det gør det stadig. Jeg er ikke begyndt at skrive romaner om, hvad det vil sige at være bonde på landet, og kommer aldrig til det. Men, det var vigtigt for mig at få bylivet ud i en armslængdes afstand,” siger Rolf Bagger.

“Jeg er ikke begyndt at skrive romaner om, hvad det vil sige at være bonde på landet, og kommer aldrig til det. Men, det var vigtigt for mig at få bylivet ud i en armslængdes afstand.”

Rolf Bagger, forfatter

Alt er provins

Men spørger man forfatter Jens Smærup Sørensen, bor vi alle sammen i provinsen:

“I Danmark forstår man provins som det modsatte af København. Men den modstilling er fuldstændig komisk, fordi Danmark er en provins i verden, og så prøver vi at lade som om, vi har en verdensby,

ved at kalde resten af landet for provins,” siger Jens Smærup Sørensen.

Selv bor han i en landsby lidt uden for Nykøbing Mors. For fem år siden vendte Jens Smærup tilbage til Mors efter 10 år i Luxembourg. Han nyder freden på den tyndtbefolkede limfjordsø, men kunne i virkeligheden bo et hvilket som helst sted i landet – eller udlandet. Geografien er nemlig blevet uden betydning. Mors, København eller Paris, hvor han netop har boet en måned, er kvalitativt set blevet éns verdener at bo i, mener han og kalder derfor valget af netop Mors som bopæl “tilfældigt”.

“For mig er det et fuldstændig tilfældigt sted, lige bortset fra at jeg gerne vil bo et sted uden alt for megen trafik. Jeg kan bo i en hvilken som helst provins eller en hvilken som helst verdensby,” siger Jens Smærup Sørensen, der også er overbevist om, at han grundlæggende ville skrive de samme bøger, uanset hvor han boede.

I dag eksisterer der økonomiske og politiske centre, mens der ikke længere findes steder med privilegeret kulturel betydning, sådan som København engang havde. Og dermed er det heller ikke længere

meningsfuldt at tale om hovedstaden som modsætning til provinsen, mener Jens Smærup.

“Man skal mere end 50 år tilbage for at få øje på den kulturforskel, som gør det rimeligt at tale om en reel modstilling mellem København og provinsen. Begge dele er gået under – både borgerskabskulturen fra hovedstaden og landbo-kulturen. I dag lever vi i en international civilisation – den globale landsby – som alle er underkastet, uanset hvilken bopæl de har,” siger Jens Smærup Sørensen.

Også Rolf Bagger har oplevet, hvordan de mentale og kulturelle afstande er blevet kortere i de senere år:

“Da jeg flyttede til Hirtshals, oplevede jeg endnu resterne af den landbokultur, som har været Danmarks kultur indtil for få år tilbage. Jeg har set den blive afviklet. Stadig flere mennesker lever i realiteten i en bykultur. Mennesker her er jo lige så meget bymennesker som folk i Aalborg. Det er de samme ting, de taler om, de indretter deres hjem på samme måde, deres børn søger de samme uddannelser osv. I dag er det kun transporttiden, som er lang – ikke den mentale afstand,” siger Rolf Bagger. ■

FOTO: PALLE HEDEMANN / SCANPIX

Preben Elkjær jubler efter at have scoret mod Belgien ved EM i 1984. Det var året, hvor Danmark begyndte at tro på sig selv.

DA DANSKERNE LÆRTE AT VINDE

Af Joakim Jakobsen

Sommeren 1984 var fuld af tegn og varsler for Danmark som idrætsnation. Det danske fodboldlandshold deltog for første gang ved EM. Ok, Danmark var også med i slutrunden i 1964, men dengang skyldtes det fodboldhistoriens måske mest svinagtige lodtrækningsheld.

Det var noget ganske andet i 1984. Et knivskarpt hold af erfarne stjerner og tindrende talenter – Simonsen, Lerby, Arnesen, Elkjær, Laudrup, Olsen – havde kvalificeret sig ved at slå bl.a. England ud. Og det var ikke kun deres inspirerede spil, der betog. Med en chokerende attitude havde danskerne ført sig frem som kompetente, dominerende vindere i kvalifikationsturneringen, og nu fortsatte de i slutrunden. Helt frem til semifinalen, hvor Spanien vandt efter straffesparkskonkurrence. Preben Elkjær himlede efter at have tordenhugget sit

straffespark op på tribunerne og luntede tilbage mod midtercirklen med sin flængede bukserøv. Men der var skabt en ny selvfølelse. Den hede sommeraften i Lyon og hjemme foran de danske tv-skærme summede den nyfundne tro: Danmark kunne vinde. Vi skulle nok komme igen. Det gjorde vi også. Ikke kun, da vi vandt EM-guld i 1992. Fra 1984 til 2004 er Danmark det eneste land, som har været med til hvert eneste EM uden at være værtsland.

Foragt for det svedende menneske
Senere på sommeren 1984 udstillede Danmark så, hvilken kolossal kløft fodboldlandsholdet havde overskredet. Ved OL i Los Angeles stillede Danmark med 65 deltagere, og første gang siden Anden Verdenskrig kom den danske lejr hjem uden guldmedaljer. Den internationale konkurrence var skærpet, og dansk idræt sakkede agterud.

Allerede i efteråret 1984 kom et modtræk fra højeste sted. Efter fem-seks års arbejde med udvalg og betænkninger fremsatte daværende kulturminister Mimi Jacobsen (CD) et lovforslag, som skulle sikre pleje og pasning af dansk eliteidræt i en selvejende institution. Eliteloven blev vedtaget af et bredt flertal i Folketinget i december 1984. Team Danmark var født.

Forud var gået 10 års debat, som i dén grad understregede, hvorfor Danmark nu lagde sig bagest i felterne. Der stod ingen respekt om idræt som fuldtidsarbejde.

“Hvis man var til middagselskab, skulle man nærmest undskylde, at man var idrætsudøver. Så hørte man ting som: Hvorfor giver de ikke bare en bold til alle 22 spillere? Det var på dét plan,” fortæller Niels-Christian Holmstrøm, tidligere forward på fodboldlandsholdet og i dag sports-

TEAM DANMARK BLEV OPRETTET I 1985. SIDEN HAR ELITEORGANISATIONEN GENNEMFØRT EN KULTURREVOLUTION I DANSK IDRÆT – PÅ TVÆRS AF TRÆGE KLUBTRADITIONER OG TUNGE AMATØRDOGMER. DET BLEV SIMPELT HEN LEGITIMT FOR DANSKE IDRÆTSFOLK AT VILLE VINDE.

direktør i FC København. Idrætspsykolog og seminarielektor Jens Hansen, som i tre årtier har arbejdet med danske idrætsfolk, anskuer 1970'ernes idrætsdogmer på denne måde: “I virkeligheden var det en meget højrovet, dansk holdning. Vi kunne nøjes med at lege os til det, for vi var så fandens kloge og så teknisk dygtige. Og hvis vi ikke kunne lege os til det, gjaldt det ikke rigtigt. Idrætsfolkene fra andre lande, som knoklede for det, var bare maskiner, de var robotter. Sådan hed det dengang i Danmark. Der var en foragt for det svedende menneske. Det blev kaldt fanatisme. Problemet var bare, at vi krævede resultater alligevel.”

Op ad bakke
Niels-Christian Holmstrøm var en af de mest fremtrædende debattører i det opgør om idrætten, som tog fart fra midten af 1970'erne. “Det var i dén grad op ad bakke. Jeg oplevede i en tv-debat, at en politisk sværvægter som Socialdemokratiets Knud Heinesen erklærede, at det var forkert at køre med racerstyr på cyklen – det var meget bedre at køre langsomt og oprejst, så man kunne nyde turen.”

I slutningen af 1970'erne kom der dog skred i holdningen til idræt, og Holmstrøms ihærdige pres var direkte medvirkende til, at kulturminister Niels Mathiesen (S) i 1979 nedsatte et udvalg, som skulle “vurdere de fremtidige udviklingsmuligheder for elitesektoren”.

Niels-Christian Holmstrøm var med til at skrive og aflevere udvalgets betænkning i 1983, og da

Team Danmark blev etableret i 1985 med Preben Kragelund som direktør, blev Niels-Christian Holmstrøm ansat som chefkonsulent. Frem til 1999 opbyggede han organisationens såkaldte konsulenttjeneste, hvor uafhængige konsulenter vurderede støtteansøgninger fra forbund, klubber og udøvere.

En anden side af Team Danmarks nybrud var uddannelse, forskning og udvikling. Rektor Kurt Trangbæk, selv tidligere elitegymnast, sad i Team Danmarks første bestyrelse og var med til at bygge uddannelses- og forskningsområdet op.

“Den internationale udvikling og konkurrence skærpedes kraftigt, og hvis Danmark ville være med, var vi nødt til at satse. Vi kunne jo se, hvordan Norge og Sverige havde succes med at oprette eliteordninger og idrætsgymnasier,” fortæller Kurt Trangbæk, som i dag er formand for Idrættens Elitesportsudvalg, et fælles udvalg for Danmarks Idræts-Forbund og Team Danmark.

Nå, hvor meget træner du så?
Team Danmark erobrede fra starten en central, dirigerende placering i dansk eliteidræt. Resultatet var en revolution i forhold til omverdenen og ikke mindst i forhold til de eksisterende strukturer i klubber og forbund.

“I sine unge år var Team Danmarks opgave udadtil at markedsføre og synliggøre eliteidræt. Det lykkedes i meget stort omfang. Indadtil var der brug for en omkalfatring af hele tankesættet i dansk idræt. Vi skulle til at vinde, vi skulle skaffe medaljer. Idrætten var en meget konserva-

tiv verden, og den var svær at flytte. Som Søren Kierkegaard har sagt: Alle ønsker udvikling, ingen ønsker forandring,” siger Niels-Christian Holmstrøm.

Kurt Trangbæk betragter konflikterne som uundgåelige:

“Team Danmark krævede value for money. Det var helt nyt for specialforbundene, som hidtil havde levet med nedsvinningsmodellen, hvor forbundet modtog tipsmidler og lod nogle af dem flyde ud til klubberne. Der var ingen, der havde blandet sig. Nu kom der nogen med en pose penge og stillede krav. Men det var nødvendigt.”

De nye tider med indblanding fra en eliteenhed var en brat opvågning til en international virkelighed, som var løbet meget stærkt i forvejen. Jens Hansen husker:

“Der var idrætsgrene, som fik et decideret chok. Håndbold, som jeg selv kommer fra, fik et kæmpechok. Jeg kan huske en situation, da Morten Stig var 17 år og kom på ungdomslandsholdet til en turnering i Helsingør og Helsingborg. Russerne var også med, og de var meget imponerede af Morten. De spurgte ham: Nå, hvor meget træner du så? Tre gange, svarede Morten Stig. Javel, det gjorde russerne også, og de var ganske imponerede. Men hvordan varierede Morten Stig så træningen i løbet af dagen? Morten Stig var forbløffet. I løbet af dagen? Han mente tre gange om ugen ...”

Som chef for konsulenterne var Niels-Christian Holmstrøm indblandet i mange konflikter med forbund og foreninger: “Det var en balanceakt, en pædagogisk proces med pisk og gulerod. Helst

guleroden, men mange forbund har nok følt det, som om de fik pisken i ansigtet og guleroden i roven. Men det var jo altså ikke i Danmark, at vi satte overliggereens højde. Hvis vi skulle være med, måtte vi gøre op med mange traditioner i dansk idræt.”

Golf og ishockey
Denne kulturrevolution er fortsat løbende, og den er absolut ikke slut. To af de senere års mere mirakuløse gennembrud – golf og ishockey – byggede i hvert fald delvist på, at Team Danmark tillod en usædvanlig flot talentmasse. Når Danmarks ishockeylandshold i april for andet år i træk deltager ved A-VM, har Team Danmark bidraget med et meget væsentligt element, nemlig tro og visioner.

I januar 1996 blev svenskeren Jim Brithén ansat som dansk ishockeylandstræner, og gennem fem år knoklede han for at nedbryde det danske umuligt-kompleks – midt i en frodig udvikling med højnet spilniveau og en strøm af unge talenter i den danske isliga.

“Det vigtigste var at ændre indstillingen. Både hos spillerne og hos lederne i dansk ishockey. Det sidste var det sværeste. Jeg fik hele tiden at vide: Rolig nu, Jim! Det går ikke, Jim! Tag det nu roligt, Jim. Vi er jo i Danmark, ikke? Talentet var der. Troen på det var der bare ikke,” forklarede Jim Brithén i fjor til Weekendavisen.

“Der var et uhyre stort boldtalent blandt spillerne, men visionerne var for dårlige hos de fleste ledere i Ishockeyforbundet. De så begrænsninger alle vegne. Og når jeg ville forandre noget, fik

NY LOV OM ELITEIDRÆT
For at møde fremtidens udfordringer har kulturminister Brian Mikkelsen fremsat et forslag til en ny lov om eliteidræt. I forslaget lægges der op til et nyt Team Danmark med ændret struktur og arbejdsopgaver, ligesom lovforslaget giver kommunerne øget

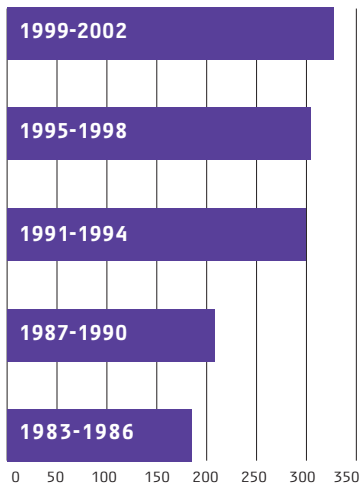
mulighed for at engagere sig i eliteidrætten.

Team Danmarks nye arbejdsopgaver indebærer bl.a. et bedre fokus på talentudvikling og arbejdet med de unge talenter under 15 år, et tættere samspil med kommunerne, samt at

rådgivning og økonomisk støtte til specialforbundene er blevet et særskilt arbejdsområde. Nye samarbejdsrelationer og ny styring står centralt i lovforslaget. Det nye Team Danmark skal være en mere smidig og handlingsorienteret organisation, og samarbejdet med Danmarks

Idræts-Forbund skal være tættere og klarere. Bestyrelsen udpeges af kulturministeren og Danmarks Idræts-Forbund.

Loven forventes at træde i kraft 1. juni 2004.

Danske medaljer ved store, internationale idrætsbegivenheder 1983-2002

jeg at vide: Jaja, det ordner sig, Jim. I stedet mødte jeg meget stor professionalisme og imødekommenhed hos Team Danmark.” Jim Brithén fik støtte til at arrangere træningssamlinger for de unge spillere, og der blev ikke kun fokuseret på spil og taktik. Spillerne lærte at spise rigtigt, at hvile rigtigt og at ruste sig mentalt. Resultatet er henrivende: Da Brithén i maj 2001 overlod ansvaret til landsmanden Mikael Lundström, som Brithén selv havde været med til at udpege, havde Danmark et rigtigt landshold. Solidarisk, flerstrengt og fyldt med boblende boldglæde. Og det er dette hold, vi endnu engang får lov at følge blandt verdens 16 bedste ishockeynationer i april.

Et spørgsmål om ambitioner
Team Danmarks indgriben i idrætsverdens struktur fik stor betydning for det enkelte talent. Det gælder ikke mindst Team Danmark-centrene, hvor den absolute elite samles på tværs af klubber. Førhen kunne klubberne betragte det som svigtende loyalitet, hvis en stærk atlet trænede med en modstander fra en anden klub.

“Vi kan tage badmintoncentret i Brøndby, som er en ubetinget succes. Team Danmark har også været og er et værn mod overforbrug af den enkelte. De stærkeste udøvere kan være kølerfigurer i klubber og forbund, og de kan føle sig forpligtet til at stille op i mange sammenhænge. For Team Danmark var de enkelte udøvere mere sårbare over for trænere og ledere, og hvis de engang har været snotnæser i en klub, er der sikkert mønstre, som er svære at bryde. De har jo sikkert begået fejl engang, og det kan være svært at slippe ud af. Med Team Danmark-centrene kan de krybe i læ,” siger Jens Hansen. “Problemet er så, at den enkelte mister lidt frihed.”

Det er netop det kompleks, som gør, at Kurt Trangbæk ikke selv savnede Team Danmark som ramme for sin gymnastikkarriere, der gav ham flere danske mesterskaber:

“Tværtimod. Jeg var jo uafhængig. I samme øjeblik, man får støtte, stilles der forventninger. Jeg kunne selv tilrettelægge min træning, så jeg kunne færdiggøre min uddannelse sideløbende. Det højeste timeantal, jeg trænede, var 20 timer om ugen. I dag er eliten jo oppe på 30-40 timer om ugen plus meget hyppigere konkurrencer.”

“I virkeligheden var det en meget højrøvet, dansk holdning... Idrætsfolkene fra andre lande, som knoklede for det, var bare maskiner, de var robotter. Sådan hed det dengang i Danmark. Der var en foragt for det svedende menneske. Det blev kaldt fanatisme. Problemet var bare, at vi krævede resultater alligevel.”

Jens Hansen, Idrætspsykolog

Jens Hansen mener dog, at det er et spørgsmål om ambitioner – hvis man vil satse 100 procent, har man i dag muligheden for det. Og det er den store forskel fra tiden før Team Danmark. Han betragter også selve anerkendelsen gennem Team Danmark-støtte som et løft for den enkelte.

“Det giver et pift bare at komme på listen hos Team Danmark. Udøverne føler opmærksomhed, og de mærker, at det nytter at træne meget. Team Danmark giver dem en åbning mod verden. De får også lidt ro, for de mister jo lidt deres stjernestatus. På centrene er de jo bare en af mange stjerner, og så kan de arbejde fornuftigt videre,” siger Jens Hansen.

Legitimt at ville vinde

Tallene for danske medaljer fra EM, VM og OL steg få år efter Team Danmarks oprettelse. Og høsten

er fastholdt i de forløbne årtier, hvor konkurrencen og professionaliseringen er taget yderligere til i international idræt. I den samme periode øjner Niels-Christian Holmstrøm tendenser, som var med til at bære Team Danmarks arbejde.

“Team Danmark har en stor del af æren, men det er ikke kun Team Danmarks fortjeneste. Tidsånden har bevæget sig i retning af det mere individorienterede, og det har hjulpet. Der er i dag en langt større vilje til at støtte eliteidræt. Der er en langt større anerkendelse, både kommercielt og fra politisk side,” siger Niels Christian Holmstrøm.

Jens Hansen ser også en bred virkning: “Danskerne har fået en helt anden selvfølelse i dag. Vi har gjort op med den der selvforståelse af, at det var odøst at svede for at opnå resultater.”

Allerede i de første år efter Team Danmarks oprettelse begyndte dansk idræt at vinde betydeligt flere medaljer, og gennem 1990’erne og til i dag var det årlige tal rundt regnet en fordobling i forhold til medaljehøsten omkring 1985. I perioden 1991-2003 har danske idrætsfolk vundet over 1000 medaljer ved EM, VM og OL, og langt flere atleter har markeret sig i verdenstoppen lige under medaljeskamlerne. Og ikke mindst har det danske publikum fået uforglemmelige oplevelser, hvad enten det var i form af triumfer eller skuffelser. Vi er paradoksalt nok med på en helt anden måde end dengang, da det bare gjaldt om at være med. Kurt Trangbæk opsummerer:

“Det blev mere og mere legitimt at dyrke eliteidræt. Det blev tilladt og muligt at ville vinde, og Team Danmark har helt klart bidraget til at fremelske flere vindertyper i dansk idræt. Overordnet synes jeg, at Team Danmark har opfyldt sine målsætninger, også den kontante at skaffe medaljer ved EM, VM og OL. Vi er ikke flere end fem millioner mennesker, men vi vinder medaljer for et langt højere indbyggertal.” ■

Arbejdermuseet vil genopstille en stor Leninstatue. Det får kritikere til at hævde, at museet hylder en masse-morder.

LENINSTATUE GENOPSTILLES

Arbejdermuseet vil genopstille sin syv meter høje Leninstatue til august.

Af Marianne Strøm Hansen, Kulturministeriet

Når Arbejdermuseets nye tilbygning står færdig til august, vil museets ledelse genopstille den Leninstatue, der tidligere stod i gården. Det provokerer en række mennesker, som mener, at Lenin var folkemorder. De vil have statuen fjernet eller forsynet med en oplysning om, at Lenin var folkemorder. Denne kritik afviser museets direktør, Peter Ludvigsen, imidlertid:

“Vi kan ikke begynde at skille ting ud politisk. Så ville der være temmelig meget i historien, vi ikke kunne beskæftige os med,” siger han.

En af kritikere er Thomas Breitenbach. Han er redaktør for det liberale internetmagasin Liberator, der planlægger en aktion mod statuens genopstilling. Folkene bag magasinet vil have statuen fjernet eller have museet til at fortælle, at Lenin var en forbryder. Thomas Breitenbach siger:

“Hvis man tager en rundvisning på museet, bliver Lenin omtalt som helt. De er stolte af, at han har været i huset, og de siger ikke et ord om hans meritter som folkemorder.”

Men Peter Ludvigsen vil ikke ændre på museets formidling, og afviser at lade en politisk forening bestemme, hvad museet skal vise:

“Vi vil gerne fortælle historie, men er ikke interesseret i nutidige, politisk bestemte korrektionstogter ned i historien. Vi formidler ikke en folkemorder, men et udtryk for en del af den danske fagbevægelse – her Sømændenes Forbund – og deres markante politiske og kulturelle engagement. Det er ikke det samme som

udadtil at opretholde en forestilling om, at Lenin ikke var folkemorder,” siger han.

En skamstøtte

Den udlægning er flere imidlertid uenige med ham i. Journalist ved TV 2 Samuel Rachlin, hvis forældre blev deporteret til Sibirien i 1941 og efter 16 år fik lov at rejse til Danmark, siger ligeud:

“Lenin var en af århundredets største forbrydere. Det var ham, der startede udrensningerne. Det var ham, der fandt på at eliminere sine modstandere ved hjælp af terror og arbejdslejr.” Professor Bent Jensen, der forsker i Sovjetunionens historie, er enig:

“Peter Ludvigsen burde læse min bog Gulag og Glemsel, så ville han få mere end svært ved at opretholde forestillingen om, at Lenin ikke var folkemorder,” siger Bent Jensen.

Hverken Bent Jensen eller Samuel Rachlin mener dog, at Arbejdermuseet helt skal fjerne statuen. Men en præsentation af statuen bør kobles sammen med information om Lenins forbrydelser. Samuel Rachlin siger:

“Hvis de genrejser statuen som en skamstøtte, vil det i mine øjne være en fin og sarkastisk kommentar til historien. I kommunismens Sovjet var ironi og latterliggørelse af Lenin jo netop noget, man kom i fængsel for. Men jeg mener ikke, at man i en dansk offentlig sammenhæng kan opstille en statue uden at fortælle, hvad Lenin stod for. Spørgsmålet i Rusland går på, om ikke det er på tide at få Lenin ud af mausoleet

på Den Røde Plads. Man ved ikke rigtig, hvad man skal stille op. Og derfor er det jo interessant og paradoksalt, at der ikke hersker et gran af tvivl på Arbejdermuseet om, at man vil genopstille monumentet i fuld alvor.”

Også denne kritik afviser Peter Ludvigsen: “Vi vil ikke korrigere fortiden. Vi udstiller f.eks. også Hitlers hilsen til Stauninger begravelse uden at kaste os ud i beretninger om nazismens folkemord.”

Anerkendende buketter

Thomas Breitenbach fra Liberator mener, at det ydermere er et problem, at det er tale om en statue. Statuer er skabt som hyldestobjekter, der på grund af deres lighed med den virkelige person påvirker os mere end andre museums-genstande. Og det kan han tilsyneladende have ret i, for Peter Ludvigsen fortæller, at besøgende af og til lægger røde nelliker ved statuen af Lenin:

“Det er sket på hans fødselsdag og i turistsæsonen.” Det kan man gøre igen til august, når statuen genopstilles. Medmindre Liberator får held med den kommende aktion, hvor de blandt andet vil skabe opmærksomhed om sagen ved at skrive til kulturminister Brian Mikkelsen. Ministeren kan dog ikke gøre meget, for ifølge Kulturarvsstyrelsen, som Arbejdermuseet hører under, bestemmer museet suverænt, hvilke genstande de indsamler, og hvad de fortæller om dem. ■

Som nyvalgt formand for Uddannelsesrådet har Kirsten Langkilde praktisk erfaring med en række af de tiltag, der skal gøre de kunstneriske uddannelser stærkere. På hendes personlige dagsorden står internationalisering, forskning og tættere kontakt til erhvervslivet.

INTERNATIONAL PROFIL I UDDANNELSESRÅDET

FOTO: P. WESSEL

Af Nikolaj Thomassen

Når man kaster et blik på Kirsten Langkildes CV, ligner det en politisk ønskeseddel. Punkt for punkt personificerer den nyudnævnte formand for kulturministerens Uddannelsesråd de temaer, som gennem de seneste år er blevet fremhævet som afgørende for, om dansk design og arkitektur vil klare sig i den europæiske konkurrence: internationalisering, forskning i metode, interdisciplinært samarbejde og tæt kontakt til erhvervslivet. Alt sammen en del af Kirsten Langkildes hverdag som professor i æstetisk praksis ved Universitæt der Künste i Berlin, hvor hun har været ansat siden 1995.

Erfaringer fra Berlin

I sin jobbeskrivelse fremhæver hun, at hun "arbejder med nye strategier for kunst, arkitektur og medier". Et af projekterne hedder "eqbator". Det er et laboratorium for fremtidens kunst, som blev søsat for fem år siden for at skabe en større kontakt mellem erhvervslivet og universitetet i Berlin. Her arbejder sociologer, psykologer, mediefolk og kunstnere sammen om at afdække, hvordan vi kommunikerer om fem år.

På forskningssiden arbejder Kirsten Langkilde med to europæiske projekter, Future Net og research. Genstandsfeltet for Future Net er nye arbejds- og kommunikationsformer i netværkssamfundet. I

research samarbejder otte europæiske kunstuniversiteter om at beskrive den historiske udvikling i forskningstraditionen inden for kunsten.

Med sine erfaringer fra Berlin i bagagen satte Kirsten Langkilde sig for bordenden ved det første møde i Uddannelsesrådet i slutningen af februar 2004, hvor hun og de øvrige medlemmer i de næste fire år skal være med til at forme de kunstneriske uddannelser.

Et godt sted at starte

"Det er helt klart, at den europæiske positionering af dansk design, arkitektur og kunst er meget vigtig for mig. Der er et stort potentiale for Danmark, hvis vi bliver mere integreret i Europa, og der er megen inspiration at hente fra de andre EU-lande.

Kirsten Langkilde peger på, at forskning er et godt sted at begynde: "Det gælder om at finde eksempler på god praksis, hvor der er sket en metodeudvikling inden for de kunstneriske fag."

Hun tilføjer: "Jeg glæder mig også til at finde ud af, hvordan it-udstyret og kompetencerne er på skolerne. Jeg ser ikke en modsætning mellem ny teknologi og kunsthåndværket. Man skal have respekt for det gamle håndværk og samtidig finde gode måder at integrere den nye teknologi. Det er ikke det ene eller det andet."

FAKTA

Kirsten Langkilde (f. 1954). Uddannet billedhugger fra Akademiet i 1986. Fra 1988 fri kunstner i London med udstillinger i flere europæiske lande. Via Rom og Frankfurt til Berlin som gæsteprofessor ved Universitæt der Künste. Fastansat som professor i 1995. Bestyrelsesmedlem af ELIA der repræsenterer kunsthøjskolerne i EU.

Suna Cenhoft (f. 1963). Uddannet arkitekt 1991. Medejer af tegnestuen Plus-kontoret i Århus, der især arbejder med undervisning. Pluskontoret har modtaget Nykredits Arkitektur-pris for yngre talentfulde arkitekter.

Min dagsorden: "Traditionelt opfattes kultur som samfundets glasur, og jeg synes, det er interessant at forsøge at påvirke den opfattelse og gøre kunsten til en af de grundlæggende næringskilder for samfundet. I den videnskabelige verden har man flere hundrede års forskningstradition, mens vi oplever en rysten på hånden over for fænomenet i kunstens verden, fordi vi ikke har ret mange erfaringer på området. Gennem en professionel og organiseret forskning skal vi finde et sprog og en metode, der kan løfte kunsten ind i samfundet. I øjeblikket er der en diskrepans mellem det at være kunstnerisk uddannet og så at tage aktiv del i og stilling til erhvervslivet, og det er en lidt bedaget holdning. Det er meget vigtigt, at man som kunstner ikke bare sætter sig på en sten og venter på, at verden kommer til en. Man er nødt til at komme ud i verden og tage fat."

Inge Mørete Kjeldgaard (f. 1952). Mag.art., museumsdirektør ved Esbjerg Kunstmuseum, der har haft stort held med at få det unge publikum i tale. 2/3 af 10.000 folkeskoleelever i Esbjerg har været involveret i museets samling.

Min dagsorden: "De fleste medlemmer af rådet har rødder i de institutioner, de kommer fra, og de ligger alle under Kulturministeriet. Som mag.art. er jeg er imidlertid uddannet under Undervisningsministeriet, og dermed er jeg ikke rundet af de skoler, vi skal rådgive om. Derfor håber jeg, at jeg kan bidrage med et helt anderledes blik på uddannelserne. I projekter, hvor f.eks. museer, universiteter og kunstakademier arbejder sammen, opstår der helt nye samarbejdsformer. Det kan åbne op for nye perspektiver at bryde de traditionelle faggrænser ned, og det er vigtigt for institutionernes fortsatte udvikling, at man ser på dem med friske øjne. De er jo alle sammen udrustet med en række traditioner, som langt hen ad vejen er meget fine, men som også kan stå i vejen for udviklingen. Derfor vil jeg bl.a. se på, hvordan man kan komme fri af vanetænkningen og arbejde på tværs af disciplinerne."

Rasmus Drucker Ibfeldt (f. 1973). Uddannet beklædningsdesigner på Danmarks Designskole og partner i e-Types, der bl.a. har haft opgaver for Dagen, Kulturministeriet, Energi E2 og Gyldendal.

Min dagsorden: "Designskolerne i Danmark skal være stærke brands på linje med de bedste skoler i udlandet, og hvis det skal lykkes, skal skolerne tilpasse sig den tid, vi lever i, og ikke være osteklokker uden kontakt til omverdenen. Det er skolerens opgave på et meget tidligt tidspunkt at gearere eleverne til den verden, de skal agere i. Derfor skal der være kompetente folk på skolerne, der kan vurdere elevernes talenter og skubbe dem i den rigtige retning. Vi er nødt til at erkende, at der er forskel på folk, droppe janteloven og give plads til stjernerne. Vi skal have flere forskellige typer af undervisere, som ikke kun er designere, men som er gode ledere, forretningsudviklere osv. Endeligt er det vigtigt at holde øje med, om de nye tiltag med forskning og en gennemgående akademisering går ud over håndværket. Det må nemlig ikke ske. Man skal stadig dyrke håndværket. I min virksomhed har jeg brug for spidskompetente kolleger, ikke folk, der kan lidt af det hele".

Mikal Jørgensen (f. 1965). Har siddet i Uddannelsesrådet siden 1999. Medejer af den århusianske designvirksomhed DesignIt, der bl.a. har haft opgaver for B&O, Navision, Georg Jensen, Novo og munthe plus simonsen.

Min dagsorden: "Min kæphest i forhold til de kulturbaserede uddannelser er det, man kan kalde entrepreneurship. Vi producerer stadig alt for få iværksættere, og hvis vi skal skabe vækst og have folk i job, er det helt nødvendigt, at man allerede tidligt i sin uddannelse bliver rustet til at starte sin egen forretning. Kunst-uddannelserne slæber rundt på en tung arv i form af en berøringsangst i forhold til at tænke kommercielt, og det er en stor del af forklaringen på, at der er så mange små designfirmaer, og så få der har haft voksesyge. Jeg synes, der hersker en selvfokusering i vores branche og på skolerne, der gør, at disse nye kompetencer ikke tages ind. Lærerne skal have en langt større forståelse for den virkelighed, de studerende kommer ud i. Hvis fagligheden skal udvikle sig sundt, skal den have et bæredygtigt økonomisk fundament."

Bjarke Ingels (f. 1974). Uddannet arkitekt fra Kunstakademiets Arkitektskole. Medejer af tegnestuen Plot, der bl.a. har tegnet Havnebadet på Islands Brygge og Aalborg Aqua Center. Bjarke Ingels har sammen med Julen de Smedt tildelt Nykredits Arkitekturpris 2002.

Min dagsorden: "Et af de helt afgørende temaer i de kommende år er internationalisering. Hvis man forestiller sig, at arkitektskolerne er butikker, så er kunderne blevet mobile. Jo bedre, de er, jo mere mobile er de, og derfor er uddannelsesinstitutionerne nødt til at betragte sig selv som spillere på det europæiske og amerikanske marked. For arkitektskolerne er det også vigtigt at prioritere det interdisciplinære samarbejde. Arkitektfaget har haft en tendens til at begrave sig i en lille niche omkring æstetik, men man laver ikke et hus alene ud fra æstetiske hensyn, og derfor er det vigtigt at fremelske en evne til at håndtere og koordinere denne proces. Endelig skal der mere gang i samarbejdet mellem skolerne og erhvervslivet. For eleverne er motivationen større, hvis det, de laver, fører til et virkeligt produkt, der kan ses af andre. Det giver en sund form for konkurrence med nogle meget synlige resultater og en langt mere intens atmosfære, end når man arbejder med simulerede opgaver."

Ste MaI Udsen (f. 1965). Uddannet på Danmarks Designskole. Hun er medejer af glasværkstedet Fragile, og har modtaget flere priser og legater – senest fra Statens Kunstfond i 2002.

Min dagsorden: "Jeg repræsenterer kunsthåndværket, og fra sidelinjen kan jeg se, at de sidste år har været en periode uden arbejdsro for skolerne. Der har været opbrudsstemning, en ny bekendtgørelse og snak om, hvem der skal have hvad, og det har flyttet fokus fra dagligdagen på skolerne. Derfor kunne jeg godt ønske mig mere arbejdsglæde og ro for de stakkels elever i fremtiden. Jeg synes også, det er vigtigt, at man holder fast i håndværket på skolerne og giver det gode betingelser. Jeg kunne ønske, at kontakten mellem eleverne i deres skoletid og erhvervslivet kunne udvikle sig. I det virkelige liv har man stor berøring med virksomheder. Tilsvarende burde de studerende også geares til livet efter skolen ved at lære om moms, markedsføring osv. Det burde ikke være fyord på uddannelserne."

Grupperinger i det litterære landskab har længe kritiseret Forfatterskolen for at smaltspore og smadre nyere dansk litteratur ved at producere navlebeskuende, minimalistiske, selvtilstrækkelige, avantgardistiske og usælgelige forfatterskaber en masse. Skolen er uenig, og det samme er kulturpolitikkerne, der for nylig sikrede skolens fremtid ved at sætte den på finansloven.

ELFENBENSTÅRN MED JORDFORBINDELSE

Af Oliver Stilling

Et interview i Weekendavisen sidste år kaldte Ekstra Bladets litteraturanmelder John Christian Jørgensen Forfatterskolen for et tegn på “en falliterklæring”. Han så dens eksistens som “et symptom” på, at de unge forfattere har “kapituleret på litteraturens vegne” og overladt det til tv og filmen at dække folks episke behov.

“Forfatterskolen har været mere skadelig end gavnlig. Jeg frygter den dag, alle forfattere synes, at de skal omkring den. Det er vejen ind i et lukket rum. Jeg tror, at forlagene i stedet sidder og venter på de upolerede bøger, fyldt med gode historier,” udtalte John Christian Jørgensen.

Forfatterskolen begyndte som en række uformelle møder i slutningen af 70’erne hjemme hos institutionens grundlægger, forfatteren Poul Borum. I 1987 blev den sat i statslige rammer. Det blev en regulær uddannelse, som har skiftet stil undervejs.

Hans Henrik Schwab, der er litterær direktør på forlaget Lindhardt & Ringhof, har fulgt skolen siden de første årgange. Som han ser det, var

skolen under Poul Borum domineret af “et klart lyrisk spor”, men også af en traditionel modernisme.

“Under Niels Frank skifter optikken gradvis til en mere eksperimentel modernisme, hvor genrer og stilarter blandes i det enkelte manuskript. Modernismen er der med andre ord hele vejen, men det ’ensidigt eksperimentelle’ kommer i højere grad til under Frank,” siger Schwab.

“Men helt overordnet set er Forfatterskolen mere mangfoldig, end folk vil gøre den til,” tilføjer han.

Elfenbenstårnet er fantasi

Forfatterskolens forstander, forfatteren Hans Otto Jørgensen, har klemmt sig ned på underviserens plads med ryggen til tavlen og har trukket det ene ben op under sig. Nu er vi kun os i undervisningslokalet, men til dagligt sidder her to hold elever og to lærere – i alt 15-16 mennesker.

“Jeg synes, at det er rædselsvækkende, at forestillingen, om at kunsten bliver til i et lille kammer i et elfenbenstårn, stadig eksisterer,” siger han.

“Litteraturen bliver netop til i samtale, hvor man afprøver hinan-

den og inspirerer hinanden. Sådan har det altid været. Der er ikke megen litteratur, der bliver til ved at et menneske lukker sig ude fra verden.”

Da Hans Otto Jørgensen i sommeren 2002 overtog rektorhvervet fra Niels Frank, kom han noget af kritikken i møde i sin tiltrædelsestale. Her sagde han, at det var skolens opgave at “være alt andet end ensrettende, den kan ikke og har aldrig kunnet nøjes med hverken ’mit livs novelle’ eller ’cafélitteratur’ eller et særligt ’minimalistisk’ udtryk.”

Når han skal vurdere Forfatterskolen i dag, fremhæver han, at den har været i stand til at bevæge sig hele tiden.

“Kritikkens berettigelse er blevet diskuteret på adskillige bestyrelsesmøder. Bestyrelsen skal netop sikre, at skolen ikke bliver en lille lukket enklave,” siger han.

Men hvem er det så, der bliver lukket ind på skolen? Den samlede ansøgerskare ligger på mellem 170 og 200. Hver ansøger sender 25 sider poesi eller prosa ind, som rektor og en lærer læser igennem. Deraf ud-

FORFATTERSKOLE PÅ FINANSLOVEN

Poul Borum og Per Aage Brandt var ikke alene bag initiativet til Forfatterskolen. Med sig havde de en kreds af forfattere, der i 1987 oprettede Foreningen for Forfatterskolen, FOFU. FOFU’s vedtægter skitserer Forfatterskolens eksistensgrundlag, der er at skabe betingelser for en forfatteruddannelse baseret på:

- en literær, skriveteknisk kunnen
- alment kendskab til litteratur
- almen, æstetisk debat
- introduktion til alle litterære genrer
- praktisk kendskab til forfatteres forhold

Skolen modtager 2,6 mio. kr. om året

I en årrække holdt Forfatterskolen til i et nedslidt kostereskab af en halvanden

værelses lejlighed med das på Christianshavn. Her sad der så dagligt to hold elever samt to-tre lærere klemmt inde bag et vindue over porten vis-a-vis sparekassen Nordeas betonøse hovedsæde. Dengang holdt den lille, SU-berettigede skole næbbet oven vande med hjælp fra tipsmidlerne.

I 2003 kom Forfatterskolen på finansloven og blev anerkendt som en rigtig

kunstskele på linje med andre videregående kreative uddannelser såsom Filmskolen, kunstakademierne og musikonservatorierne. Det betød, at Forfatterskolen i januar i år kunne rykke sin undervisning, sit bibliotek og sin administration til nye og større lokaler i tilknytning til Kunstakademiet i København. Flytningen er sidste kapitel i en omtumlet og ofte omdiskuteret tilværelse.

FOTO: RASMUS BANER / POLFOTO

Forfatterskolens rektor Hans Otto Jørgensen med sine elever fra 2001-2002.

vælges 30 stykker, der så bedømmes af rektor, fire faste lærere og to eksperterne censorer, som er etablerede forfattere. Ifølge Hans Otto Jørgensen skal ansøgerne først og fremmest have sprogøre og ville noget.

“Man skal fornemme, at de har noget på hjerte, at det ikke bare er terapeutisk forløb, de er inde i,” siger han.

Han påpeger, at de forfattere, som skolen har sendt ud i de senere år, næsten ikke kan være mere forskellige. Det gælder også for de nuværende elever. Den yngste er lige gået ud af gymnasiet, og den ældste er 40 og har været gymnastiklærer og sportsjournalist. En har en bachelorgrad fra universitetet, og en anden er socialpædagog.

“Men det, der binder det hele sammen,” siger Jørgensen, “er, at man brænder for litteratur.”

Ikke lære at skrive

I 1991-1993 var Christian Lund, 34, elev på Forfatterskolen. I den mellemliggende periode er han blevet cand.phil. i litteraturvidenskab og har været kulturredaktør på Dagbladet Information. I efteråret var han tilbage på skolen som eksternt lærer. Han synes, at der

bliver taget bedre hånd om eleverne i dag end tidligere, og at det toårige skoleforløb er blevet mere struktureret.

Også Lund snakker om det at brænde for litteratur som en fællesnævner, og deri ligger forskellen på Forfatterskolen og universitetsstudiet.

“Man kan ikke lære at skrive, men man kan lære at blive en god tekstlæser. På universitetet drejede det sig hele tiden om, hvad andre syntes. Men Poul Borum spurgte: ‘Hvad synes du?’ Det udviklede ens evne til at læse på en subjektiv måde og fik en til at stole på sit instinkt. Og det gjorde, at man lærte at sætte litteraturen i relation til andre kunstarter. På universitetet var man totalt ligeglad med den studerendes mening. Det gode ved Forfatterskolen var, at det var naturligt at have et passioneret forhold til litteratur,” siger Christian Lund.

Hans Otto Jørgensen mener, at alle de navne, der tidligere blev beskyldt for at være minimalistiske, er blevet vigtige forfatterskaber. Det er folk som Peter Adolphsen, Morten Søndergaard, Helle Helle, Christina Hesselholdt og Kirsten Hammann.

“Uden dem ville den danske litteraturhistorie for de sidste 15 år se meget, meget tynd ud. Det er dem, der bliver læst på gymnasierne, og det er dem, der bliver skrevet speciale om på universiteterne,” siger Jørgensen.

Efter hans mening kræves der for meget af de unge talenter i dag. Og måske bliver de udgivet, før de egentlig er modne til det.

“Både pressen og forlagene er syge efter ungt kød og har en forestilling om, at det er hos de unge, det nye sker, hvilket slet ikke er tilfældet. Det nye sker først, når der er lagt en vis bund,” siger han.

“Man skal ikke gøre sig nogen forestillinger om, at Forfatterskolen kaster flyvefærdige elever ud. Vi kan blot kaste nogen ud, som har et stort potentiale. Og så kan det være, at gennembruddet først kommer, når vedkommende er 30.”

- Men hvorfor så tage dem ind, når de er så unge?

“Det er fordi, at vi er overbeviste om, at der er et talent, og så er der jo ikke noget forgjort i, at vedkommende får læst noget og får kvalificeret modstand på det, han skriver – hvad man i hvert fald ikke får i

gymnasiet,” forklarer forstanderen.

Forfatterskolen udfylder endvidere en plads, som andre institutioner tidligere har haft for litteraturen. Hans Otto Jørgensen peger på, at forlagene og højskolerne engang udgjorde sådanne institutioner, og at en lang række væsentlige forfatterskaber har deres rod i højskolebevægelsen.

“Senere var forlagene i høj grad udklækningssteder for litteraturen,” siger han og nævner forlaget Arena, hvor K.E. Hermann samlede forfattere som Peter Seeberg, Poul Vad og Elsa Gress og senere Dan Turéll, Jens Smærup Sørensen, Henrik Bjelke, Jørgen Christian Hansen og Bent Vinn Nielsen.

“De blev alle etablerede forfattere, men det var de ved den søde grød ikke,” siger Hans Otto Jørgensen.

På nuværende tidspunkt er cirka 60 procent af skolens elever udkommet med digtsamlinger eller romaner. Mange andre tidligere elever er til gengæld blevet kulturskribenter, oversættere, højskolefolk, forlagsfolk og litteraturanmeldere. ■

Dåselatter runger ikke hult, mener forfattere bag de populære amerikanske tv-komedier. Forfatterne skriver deres tekster i hold og er vilde med processen.

Danskerne kunne lære noget af det gode grin.

KUNST PÅ DÅSE

FOTO: FOTOGRAF UKENOT/POLIFOTO

Den amerikanske serie Venner er en af de mange sitcoms, der skrives af et forfatterkollektiv, der har været på vittighedsskole.

Af Anne Mette Lundtofte

Jennifer Aniston, der spiller Rachel i fjernsynets Friends, kommer styrtende ind i studiet til sine to veninder, seriens Monica og Phoebe, øjensynlig på sammenbruddets rand. I det samme ringer en telefon, og Monica svarer, mens Rachel ryster desperat på hovedet og nægter sig hjemme, da hun hører, at det er banken, der vil have fat i hende. “De mener, at der har været nogle ’usædvanlige aktiviteter’ på dit kreditkort for nylig”, forklarer Monica med hånden over røret, og hendes shoppesyge veninde udbryder forarget: “Jamen, jeg har ikke brugt det i over to uger!” Monica er stille et øjeblik, mens hun lytter til stemmen i røret og siger så: “Det er præcis dét, de mener, er usædvanligt”. Ha-ha-ha.

Dårligt rygte

Man lær, næsten før man har forstået vittigheden, for latteren indgår som fast inventar i de halve timers tv-komediespil, der går under betegnelsen “sitcoms”. Hvadenten de handler om en fed husmor og hendes fede familie i den amerikanske provins (Roseanne), en neurotisk stand-up-komiker og hans neurotiske venner i New York (Seinfeld) eller, som i eksemplet ovenfor, en flok venner, der bor sammen som en familie (Friends), så er opbygningen den samme: sætning, sætning, vittighed, latter.

Den forudsigelige struktur har

givet den amerikanske sitcom både sit gode navn og et dårligt rygte. På den ene side finder seere det betryggende at vide, hvad de kan forvente af godt selskab og billige grin, når de tænder for deres ugentlige program. På den anden side har den standardiserede formel for sitcoms gjort den til et af kulturens mindst anerkendte genrer, fordi den kan produceres ved samlebånd og sælges på dåse hele verden over.

At det er økonomien og ikke den kunstneriske vision, der er drivkraften bag Hollywoods store produktion af sitcoms, er der ingen tvivl om hos producer Jill Frank, der bl.a. har været tilknyttet The Drew Carey Show: “En amerikansk sitcom kommer ikke til verden, fordi en forfatter får en god idé. Det går den anden vej rundt: Hvis en agent vil promote en af sine forfattere, får han sat et møde i stand mellem forfatteren og en producer, der allerede har en idé til et show. Forfatteren bliver så hyret sammen med 10-12 andre tekstforfattere, der sammen udvikler producers koncept, og forhåbentlig får de et tv-netværk til at købe showet”.

Holdarbejde

Ud af et produktionsselskabs ca. 30 årlige sitcomprojekter, bliver måske 5 solgt til tv, der vil sende 9-12 afsnit af showet i løbet af et år. Så bliver forfatterne bag de solgte shows sendt i The Writers’

Room, der fungerer som et slags forfatterværksted – eller hvad Jill Frank betegner som “en møle, der skal male”. Hvad de skal male, er vittigheder, og det er ikke altid lige sjovt, forklarer Rick Zinger, der i mange år har skrevet for tv: “Sitcomproduktionen er en industri for mennesker, der aldrig er blevet voksne, og The Room er et klasseværelse fyldt med folk, der hver især er vokset op som klassens klovn. Men i modsætning til i skolen, hvor man blev sendt hjem for at fyre for mange vittigheder af, så er det her en business, hvor man ikke får lov at gå hjem, før man har fundet på noget rigtig sjovt”.

Det kan somme tider tage til langt ud på natten, før forfatterholdet kommer op med noget, de alle kan enes om er sjovt. Et manuskript bliver nemlig gennemskrevet og testet på alle mulige måder, før showet bliver indspillet. Konceptet skal gøres klart, handlingen skal udarbejdes, og scener skal skæres til i forhold til reklameindslag og antal af vittigheder pr. linje. Dernæst skal produktet godkendes af producerne, og showets stjerner har også ofte noget at skulle have sagt om det endelige resultat. Når manuskriptet endelig foreligger i færdig form, er arbejdet endnu ikke overstået for forfatterne, der skal stå på spring ved selve indspilningen af showet for at finde på vittigheder på stående fod, i fald publikum

ikke ler højt nok ad deres første udkast.

Det var 1950’ernes banebrydende I Love Lucy, der gjorde den amerikanske sitcom til tv-mediets mest populære og dominerende genre. Her blev et tv-show for første gang indspillet foran et leende, “livepublikum” og skrevet af et hold af forfattere, der sammen kunne følge med det populære shows store omsætning af vittigheder. Men der er også en filosofi bag den benhårde business, og den beskriver Rick Zinger med henvisning til, at vittigheder bedst opstår i store selskaber, hvor tonen er let og ubunden: “Formålet med at skrive i grupper er, at vi forsøger at skabe den samme slags energi, som opstår ved et godt middagsselskab, hvor gæsterne inspirerer hinanden og opbygger en samtale, hvis drivkraft og energi ikke kommer fra en enkelt i selskabet, men opstår i mødet mellem alle bordets gæster”.

Danskeres frygt for det populære Holdskrivningen er dog et fænomen, der møder megen skepsis i Europa, ikke mindst i Danmark hvor der ikke er tradition for, at en tekst har mere end én forfatter. Her hersker der en forestilling om, at kunstneren skal være et fremmedgjort element i samfundet og hans kunstneriske proces en ensom og sjæleknusende oplevelse, mener den amerikanske sitcomforfatter Nancy Steen, der

for tre år siden underviste et hold af tv-manuskriptforfattere på Den Danske Filmskole:

“Da jeg introducerede forfatterne for den amerikanske holdmodel, var de himmelfaldne! De var imod samarbejdsmodellen, fordi de var bange for, at et hold af forfattere ville overdøve og udslutte den enkeltes unikke stemme og vision. Danskerne lider af en indgroet modstand mod alt, hvad der er populært. Selv om jeg godt kan forstå, at en forfatter er bange for at få sine ideer trampet ned af andre forfattere og profiterorienterede branchefolk, så kan jeg ikke forstå, at man i Danmark – hvor der er så stort et skrivetalent – i det mindste ikke

er åben over for den mulighed, at andre forfattere måske kunne forbedre ens ideer”.

For Nancy Steen udgør en sitcom en slags symfoni, hvor hver enkelt stemme indtager sin plads i det store hele: “Det er ligesom i et kor. Hvis en enkelt stemme pludselig skiller sig ud, så er der ikke længere tale om et kor. Alle stemmer må finde deres rette plads for at udtrykke komponistens værk”. Jill Frank bruger også et billede fra musikken, når hun skal forklare det særlige ved sitcomkunsten: “Publikums latter er en del af kadencen – den rytme, som skal rammes helt perfekt af både forfattere og skuespillere”.

SITCOM PÅ DANSK

Sitcom findes også på dansk. Vi har talt med komikerne Casper Christensen og Frank Hvam, der bl.a. står bag serien Langt fra Las Vegas, og med filmanmelder ved dagbladet Information, Christian Monggaard om vilkårene for danske sitcoms.

Er det rigtigt, at sitcoms har haft et dårligt rygte?

Casper Christensen: Jeg vil hellere sige, at sitcoms har haft dårlige betingelser i Danmark. Typisk får man kun én sæson til at demonstrere det hele. Men vi har jo en stærk tradition for revyer i dette land, og meget har allerede ændret sig til det bedre, sådan at det populære får større plads i kulturen.

Chr. Monggaard: Sitcom er jo en amerikansk opfindelse, hvor den er blevet dyrket siden 50’erne. Den er rettet mod det brede publikum og nye seere. I Danmark har vi en tradition for litterært tv-drama, Leif Panduro og den slags. Amerikanerne har med andre ord 40 års forsping, ligesom englænderne var tidligt ude med forrygende komedieserier. Men

dansk tv tog ikke komikken alvorligt i begyndelsen.

Har danskerne haft en frygt for det populære?

Frank Hvam: Ja! Der er en vis mængde snobberi involveret. Man har ikke villet kopiere de amerikanske serier, man var bange for den amerikanske model, man ville beskytte danskheden og alt det dér. Men der er et rent håndværksmæssigt element i de amerikanske serier – og det kan vi lære af. Det er sådan med alt nyt, at det nemt slår fejl. Sitcom er et svært håndværk, og man må lære af sine fejl.

Chr. Monggard: Modstanden mod det populære har jo meget med DR’s monopol at gøre. Tidligere skulle DR opdrage seerne, oplyse dem; tv skulle være alvorligt. Den ny konkurrencesituation efter monopolbruddet vender optikken på hovedet: Nu handler det om, hvad seerne vil have.

Casper Christensen: Hvis så bare DR’s Ingolf Gabold trak sig, så ville humoren have bedre vilkår i

En god leder

For Rick Zinger gælder det dog ikke kun om samarbejde, men lige i lige så høj grad om at have en god leder: “De bedste sitcoms er dem, som har en klar grundidé, hvor personer og plot går op i en højere enhed, og hvor alle forfattere klatrer om bord for at give denne idé udtryk. Det kræver en god leder, og et skrivehold har altid brug for en stærk leder, der kan forklare grundideen og luge ud i de mange forslag til handling og vittigheder”. En anden tekstforfatter, Warren Hutcherson fra The Bernie Mac Show, giver ham ret: “Det demokratiske aspekt må ikke tage overhånd. Jeg mener, at man skal være demokratisk op til et vist punkt, og

så må lederen overtage roret, ellers drukner projektet i alt for mange meninger”.

Hvad alle sitcomforfattere er enige om er, at de har verdens sjoveste job. Hver dag sidder de til bords med et helt selskab af sjove mennesker, og udfordringen er at finde på vittigheder, der er bedre end de andres, hvilket kan være svært nok. Så svært, at der findes 600 arbejdsløse forfattere for hver enkelt siddeplads i Los Angeles’ eksklusive Writers’ Rooms.

Men det er barske realiteter, som seerne ikke behøver at bekymre sig om. Vi kan bare læne os tilbage i sofaen og grine ad det hele. ■

FOTO: MADS WINTHER/POLIFOTO

vi det færdigklippede afsnit for et livepublikum, og blev klogere på, hvordan linjerne virkede. Latteren klippede vi så ind bagefter. Det virkede. Først må man naturligvis have sin egen humor, men man skal også finde de rigtige rammer.

Kommer der mere sitcom i Danmark?

Frank Hvam: Ja, det gør der helt sikkert. Vi har en stærk tro på, at der kan laves mere humoristisk sitcom på dansk, men det kræver, at tv-stationerne giver plads til dansk sitcom, sådan som TV 2 Zulu har gjort i vores tilfælde: haft is i maven og givet os lov til at lave 53 afsnit af Langt fra Las Vegas.

Casper Christensen: Ja, DR ville have lukket os ned efter de første 13.

Chr. Monggaard: Forhåbentlig kommer der mere sitcom i Danmark. Komik er ofte bedre end drama til at behandle alvorlige ting. Det gælder bare om at tage ved lære af amerikanerne. ■

Landets museer udstiller kostbare kongebøger, dronningedragter og kunst af feterede kunstnere, men hvem indsamler, dokumenterer og analyserer egentlig det almindelige liv, som er dit og mit?

KULTURARVEN UNPLUGGED

FOTO: JENS DRESLING / POLIFOTO

Karnevallet i København er et eksempel på importeret kultur. Hvem ved, at også juletræet og kalenderlyset kommer udefra?

Af Charlotte Weitze, forfatter

PORTRÆT SERIE

Dette er det første portræt af kulturinstitutioner rundt omkring i landet. Serien fortsætter.

FAKTA

Dansk Folkemindesamling er statens arkiv for dokumentation og udforskning af dagliglivets kultur fra renæssancen til i dag. Samlingen modtager i 2004 4,3 mio. kr. fra staten. Adresse: Christians Brygge 3, 1219 København K.

Åbningstider: tirsdag-fredag kl. 10-15 og torsdag kl. 10-18. Lukket mandag. Telefon: 3313 5800.

Læs mere på www.dafo.dk

På Dansk Folkemindesamling i København findes optegnelser om det liv, som 99 pct. af befolkningen lever. Arkivet ligger ved siden af Det Kongelige Bibliotek i og glittrer i havnevandets genskin. Det er en plante med dybe rødder, der strækker sig mod lyset og det liv, som leves nu. Vist er der nisser, om end de ikke vandrer rundt, men er klemt sammen i samlingens arkiver. Gennem en dørsprække høres folkeviser, og her arbejder folk, som ved alt om fastelavnsbøllebagning, konfirmationstaler og jordemoderost. Samlingen af optegnelser er sirligt gemt i mapper bundet med sløjfer. Her findes f.eks. historier, fortalt af helt almindelige mennesker, om folk, der blev taget af bjergmanden; der er optegnelser om bryllupsskikke og fonografoptagelser med gamle mennesker, der kunne synge flere hundrede viser i rap.

Verdens største samler af folke-minder

Evald Tang Kristensen, der optegnede meget af dette for over 150 år siden, er formentlig verdens største indsamler af folkeminder. Fælles for fortællingerne og viserne er, at de er mundtlige traditioner, og at de af fortællerne og sangerne selv ikke blev regnet for

noget særligt. Det var jo bare hverdagshistorier af Maren i Kæret. Men Evald Tang kunne se det interessante i dem, og kun derfor er de blevet bevaret. Han havde øjne for det almindelige. Det har også forskerne, der arbejder på Dansk Folkemindesamling i dag. De er folklorister, historikere, antropologer, etnologer etc. Gennem deres indsamlinger og analyser af nutidens almindelige menneskers mundtlige traditioner, kan vi både lære at forstå os selv i nuets øjeblik og sætte gammelt stof i relation til nutiden.

Imod myterne

Som provokerende eksempler på emner, hvor Dansk Folkemindesamling har sat fortidigt og nutidigt stof op mod hinanden, kan nævnes: Nutidens arrangerede ægteskaber kan faktisk sammenlignes med den måde, hvorpå almindelige danskere fandt deres partner før Første Verdenskrig. Egentlig er fremgangsmåden heller ikke så fremmed for unge danske par i dag. Mere eller mindre ubevidst søger de fleste én, der matcher de værdier, som de selv er vokset op med. Spørger man beboerne i Brønderslev om deres fremtidsdrømme, viser det sig, at "rigtige" danske

husmødre har mere tilfælles med indvandrerkvinden end med sin egen datter, der måske er blevet fremadstormende akademiker og kun kommer hjem til Brønderslev i ferierne. Mange forarges over, at Halloween og Valentines Day synes at være kommercielle traditioner, der bevidst er blevet indført fra USA. Men hvem ved, at også juletræet og kalenderlyset i sin tid blev indført kommercielt? Danskernes alkoholvaner synes at blive værre og værre. Men det er interessant at tilføje, at det f.eks. i renæssancen var god skik at drikke hjernen ud. Ikke mindst til kongelige bryllupper. Til dem, der bekymrer sig over, at deres børns leg påvirkes for meget af pædagoger, fjernsynet og internettet, kan Dansk Folkemindesamling trøste med, at der er undersøgelser, som viser, at børn stadig har deres egen fortællekultur, hvor særlige sange og historier går videre fra barn til barn uden de voksnes indblanding. De helt almindelige menneskers liv og traditioner er altså ikke nær så banale, som de måske ser ud til. Den almindelige vinkel på historien er vigtig. Hvis vi ikke har øjne for den, så glemmer vi os selv. Og det er farligere end avantgardekunst og fluxusudstillinger. ■

Kulturpolitisk kommentar af Farshad Kholghi: Smeltepotten

Ib Larsen, den prisbelønnede danske multikunstner, kulturpersonlighed og meningsdanner, bliver interviewet af Farshad. Det følgende er en udskrift af tv-interviewet.

Under samtalen er kameraet fokuseret på et nærbillede af Ib Larsen. Hans ansigt er rødt, og sveden pumper ud af panden.

Farshad: I din nye anmelderroste bog "Dansk kultur er død" påstår du, at dansk kultur er død. Har du lyst til at uddybe din påstand?

Ib Larsen: Ja, dansk kultur er død. Vil du ikke have en tolk?

Farshad: Tolk? Hvorfor?

Ib Larsen: Nå, jo. Jeg vil bare ikke tvinge mit latterlige danske sprog ned over dig. Dit arabiske sprog er meget smukkere end min oldnordiske grynten.

Farshad: Jeg taler ikke arabisk men persisk, som faktisk hører til den samme indo-europæiske sprogfamilie som dansk.

Ib Larsen (meget skuffet): Har du europæiseret dit arabiske sprog for at blive accepteret? Øv, Jeg

kan ellers trække tolken fra i skat. Er du sikker?

Farshad: Ja.

Ib Larsen: Ok, Ahmed, min ven. Lad os starte.

Farshad: Jeg hedder Farshad.

Ib Larsen (fornærmert): Har du også europæiseret dit navn for at blive accepteret?

Farshad (forvirret): Øh... I din essaysamling "Staden" ønsker du at omdanne hele Danmark til et frit Christiania. Hvorfor?

Ib Larsen (nostalgisk): Christiania er vor stolthed. Der ligger vores virkelige kulturvugge; men det forkalkede samfund prøver at begrave denne vugge i normaliseringsens fugtige grav. Det får de ikke lov til.

Farshad: Du vandt Cavlingprisen for artikelserien i Information "En

terrorist krydser sit spor", hvor du i et år levede sammen med en meget farlig terrorgruppe i Pakistan og skrev detaljeret om deres terroraktioner. Men du konkluderede, at terrorismen er en myte og sammenlignede terroristerne med ungdomsoprørere?!

Ib Larsen (med tjald i mundviggen): Ja. Under vores oprør røg vi tjald på trappen og dyrkede gruppesex. De ryger tjald og slår ihjel i stedet. Vi er alle forskellige i vor udtryksform.

Farshad: Hvordan tror du, det såkaldt multikulturelle samfund kommer til at udvikle den danske kultur?

Ib Larsen: Gudfaderbevares, vi har jo ingen kultur. Er lykkepillen kultur? Det er så berigende med så mange kulturer og religioner. Det er så enormt autentisk.

Farshad: Klart, men skal man ikke være kritisk over for sådanne

fremmede værdier, der går imod ligestilling, oplysning, ytringsfrihed...

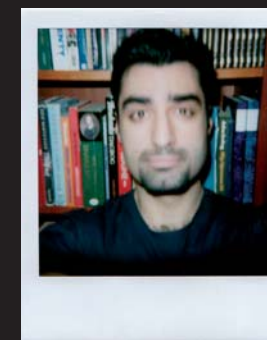
Ib Larsen: Stop den dér Bush-agtige hate-speech. Det er da os, der skal være kritiske over for vores egen kapitalistiske og intolerante medisterkultur og ikke jer. Der skal være plads til alle og deres skikke. Det vil jeg til enhver tid kæmpe for - og om nødvendigt dø for. (Bryder ud i sang) "I kan ikke slå os ihjel, Vi er en del af jer selv..."

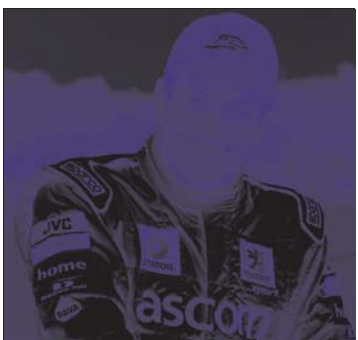
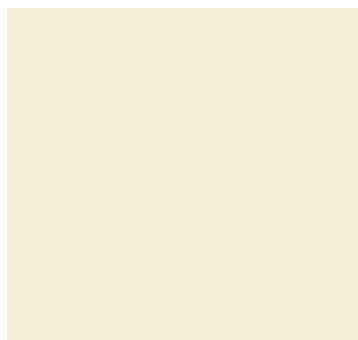
Kameraet zoomer ud. Nu kan man se Ib Larsen i totalbillede. Han sidder i en boblende kæmpegryde. Nogle kannibaler hopper rundt i banankostume og hældes salt og peber i gryden, imens de vinker til kameraet.

Kannibalen: Kom og spis etnisk. Der står dansk mad på menuen. Noorabrotgatte 4. ■

BLÅ BOG

Farshad Kholghi (f. 1971), iranskfødt skuespiller, stand-up-komiker og foredragsholder. Klummeskribent i Berlingske Tidende. Har bl.a. medvirket i filmene Pizza King (1999) og Polle Fiction (2002).

“Mange ser idrætten som et socialt anliggende, som et middel til at hjælpe børn og unge videre. Den tanke er sød, men det er bare ikke på den måde, vi skaber vindere. Vindere skabes af en lyst, en umådelig drivkraft og vilje til at ville.”

DYRK ELITEN

Af Jason Watt

Blå bog

Jason Watt (f.1970) af dansk mor og britisk far. Debut i gokart 1980, Nordisk mester i Formel Nordic 1986, støttet af Team Danmark 1987-92, uofficiel verdensmester i Formel Ford 1800 i 1994, året efter europamester i Opel Lotus. Nr. 2 i Formel 3000 i 1999. Skrev verdenshistorie ved som handicappet racerfører at vinde DTC-mesterskabet i 2002. Hans bil er en specialbygget Peugeot 307, udviklet i Danmark.

I Danmark er vi stolte, når danske idrætsudøvere vinder guld. Vi elsker at juble sammen, når det går rigtig godt. Men vi jubler også, når det går knap så godt. Vi stiller os tilfredse med at være med og være kommet længere, end vi måske havde regnet med. For vi er jo bare et lille land, og alene af den grund bliver en sejr ofte en sensationel overraskelse frem for et bevis på, at vi er gode nok til at vinde.

Jeg tager mig til hovedet. I min verden dyrker man ikke nederlag. En førsteplads er det eneste, der tæller. Jeg kører race for at vinde – hver gang. Man vinder ikke en andenplads, man taber guldet. Som toer er og bliver man den første taber. Sådan er det. Race er mit job. Det er behærdigt arbejde. Og sit job gør man godt. Jeg ved, at jeg er blandt de bedste inden for mit felt. Derfor kan man også tillade sig at forvente af mig, at jeg leverer toppræstationer.

Netop evnen til at kunne modstå pres og forventninger udskiller de bedste fra flokken. Hvis vi skal have eliteatleter i Danmark og skabe topresultater, der giver genlyd, så skal der også stilles krav i en tidlig alder. Det er der ingen, der tager skade af, tværtimod. Det er respekt for det enkelte individ at kræve noget, der er sværere, end man selv troede muligt. Det udvikler, og det viser ikke mindst, hvorvidt man har det, der skal til for at blive den bedste.

Jeg kan give et eksempel. Kører selv p.t. for Peugeot Statoil Motorsport. Hos Peugeot tegner man kontrakter med unge drenge helt ned i gokaltalderen. De får alt, hvad de har brug for, rejser jorden rundt, men de ved også, at de kun er der, hvis de leverer varen. De elsker det, selvom de er under stort pres. De er udvalgte,

og ved, at de har fået en chance, som de færreste får. Alle har de et mål om at blive en ny Tom Kristensen eller en ny Jan Magnussen. Peugeot talentudvikler og skaber forudsætningen for, at vi danskere kan blive ved med at juble over sejre på alverdens baner. Uden en krævende skole, en professionel businessindsats hos Peugeot og en stor økonomisk satsning havde vi heller aldrig fået Nicolas Kiesa i Formel 1 som den tredje danske kører nogensinde. Glem alt om, at det er hårdt for de unge, at det giver nogle knubs og nederlag i en tidlig alder. Det får de før eller siden. Det er det virkelige liv. Og de var der ikke, hvis de ikke i forvejen var seje.

I Danmark har vi desværre altid dyrket bredden på elitens bekostning. Den mentalitet har dræbt meget. For den betyder, at der er alt for få forbilleder. Mange ser idrætten som et socialt anliggende, som et middel til at hjælpe børn og unge videre. Den tanke er sød, men det er bare ikke på den måde, vi skaber vindere. Vindere skabes af en lyst, en umådelig drivkraft og vilje til at ville. Det er noget, som ligger i nogle mennesker, og som kan stimuleres i de rigtige omgivelser og ved forbilleder. Men de rette omgivelser er ikke pædagoger, lærere og trænere, som for de flestes vedkommende altid har dyrket sikkerheden og trygheden som andre danskere. Der har ikke været noget at kæmpe for. Vi er blevet mageligt tilbagelænedede. Men for at nå noget – også i idrætten verden – skal man være villig til at betale en pris. Man skal turde risikere noget, turde vælge og fravælge.

Det er det, topidrætsfolk har i sig, og det er det forbillede, som skaber nye vindere. I de lande, hvor der findes en markant idrætselite, findes også en bredde.

Bredden kommer af sig selv, hvis eliten er der. Og det skal nok få børn og mange unge væk fra gaderne og fra dårlige miljøer. Men glem den her med at få alle med. Det er en smuk tanke, men den tilfredsstillende alene vores egen politiske korrekthed. Det er en lighedstanke, som selv for de mest frelst må klinge hult, når selvsamme tiljubler de store sportshelte. Nok elite, men kun på trods!

Jeg kan vist ikke sige det tydeligt nok: Dyrk eliten. Dyrk de mennesker, som skaber vækst både i mental og økonomisk forstand, som henrykker millioner og skaber begejstring i samfundet. Dyrk de mennesker, som kan noget særligt, som kan motivere andre til at tage fat, og som er den bedste eksponent for målrettedhed og professionalismisme. Alt det, et samfund ikke kan leve foruden. Eliteidræt er en vækstdynamo af dimensioner.

Derfor må dygtige unge mennesker heller aldrig fratages deres drøm. For det er jo i virkeligheden her, det stopper for mange. “Sats hellere på en uddannelse for en sikkerheds skyld”. “Det er godt at have noget at falde tilbage på”. Sådan noget vrøvl! Jeg har selv hørt det, men jeg valgte ikke at lytte og satse i stedet alt, også alle mine sparepenge. Mennesker, der er nået op på eller er på vej til et eliteniveau, er kompromisløse, disciplinerede og fokuserede. De kan tage sig en uddannelse når som helst uden problemer. Men de kan aldrig komme tilbage til deres idræt. Individualister som jeg selv er ikke

nået til, hvor vi er, fordi vi er som alle andre. Vi mister os selv, hvis vi tilpasses. Vi vil og kan selv og har rigeligt selvtillid til, at det skal lykkes. Derfor vinder vi. Men uden samfundets opbakning går det ikke. Der skal også herfra arbejdes på at skabe rammer og gunstige økonomiske betingelser for os.

Team Danmark er eliteidrætsudøvernes organisation. Uden Team Danmark var der mange af os, som ikke var nået langt. Snakken om sammenlægning af Team Danmark og Dansk Idræts-Forbund har været totalt uforståelig for de fleste af os. Fokus ville ikke kunne fastholdes på eliten i en konstellation, hvor DIF's breddesyn og tilbøjelighed til magtdemonstration er nedbrydende for alle. Det kompromis, som er nået nu, er absolut ikke tilfredsstillende, men desværre typisk dansk konsensus. Jeg er nødt til at gøre opmærksom på, at Team Danmarks elitesyn er afgørende for fortsat medaljehøst.

Når jeg taler om rammer, taler jeg for mit eget vedkommende også om de absolut bedste betingelser for at udøve min idræt. På en af de bedste baner i Danmark, Jyllands-Ringen, har man i otte år søgt om tilladelse til at udvide banen. Otte år! Miljøgodkendelser har indtil for et halvt år siden stoppet for alle planer, oven i købet på et markområde langt fra beboelse. Men miljø legitimerer jo alt. Danmark fortjener faktisk ikke at have fostret Formel 1-kørere, verdensmestre og en femdobbel vinder af Le Mans med de sølle

muligheder, der er for at dyrke motorsport i dette land.

Vi skal have præmiepenge friholdt fra beskatning, og gjort dem fradragsberettigede og sidestillet med indbetalinger som for en kapitalpension. Det vil for mange give en yderligere mulighed for udvikling. Den meget omtalte professionsordning med en lav beskatning for nogle idrætsfolk burde ligeledes udvides til langt flere. Ja, topidrætsfolk er privilegerede, fordi de dyrker deres passion. Men her stopper det. Økonomisk er der sjældent noget at hente. Hvis vi vil være med fremme, hvis vi vil være de bedste og ikke stille os tilfreds med de resultater, vi har i dag, så er vi nødt til at begunstige vores idrætsfolk. Vi må belønne dem, der i årevis sætter alt til side for deres idræt uden et sikkert indtjeningsgrundlag som de fleste. De skal opmuntres, fordi de er dygtige, og fordi de er vigtige for Danmark, for vores eksport, for vores turisme og for den enkelte dansker.

Men jeg taler absolut ikke for, at idrætten havner der, hvor vi er kommet på kulturområdet. Vi skulle nødtigst derhen, hvor der er noget, der hedder livsvarige ydelser til folk, der ikke leverer varen; ydelser, som blot holdes i live, fordi udbud og efterspørgsel er sat ud af kraft, og det alene er det offentlige, som tager affære. ■

BREDT FORLIG OM ELITEIDRÆTSLOVEN

Regeringen har indgået forlig med Socialdemokraterne, Det Radikale Venstre, Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne om den nye eliteidrætslov. Loven bliver stort set vedtaget i samme form, som den blev fremsat i Folketinget i januar måned. Der er dog sket enkelte præciseringer og den væsentligste drejer sig om sammensætningen af bestyrelsen i Team Danmark. Forligspartierne er blevet enige om, at bestyrelsen skal bestå af otte medlemmer. Fire medlemmer udpeges af DIF og fire udpeges af kulturministeren – herunder formanden. Derudover er det en del af aftalen, at både en træner og en aktiv skal have sæde i bestyrelsen. Det er et fælles ansvar for DIF og ministeren at sørge for, at en træner og en aktiv bliver udpeget til bestyrelsen.

NY HJEMMESIDE INFORMERER OM OPHAVSRET

Må man kopiere en cd lånt på biblioteket? Eller hvad med en dvd, som er lånt af en ven?

Kulturministeriet har lanceret en ny hjemmeside, der giver svar på spørgsmål om ophavsret, og som skal hjælpe borgerne til at overholde loven vedrørende kopiering af musik og film – f.eks. fra internettet. En undersøgelse, PLS Rambøll lavede for Jyllands-Posten i 2003, viste, at to tredjedele af de unge synes, at det er acceptabelt at piratkopiere musik og downloade musik ulovligt fra internettet. Lanceringen af hjemmesiden er samtidig første tiltag i en større kampagne, som Kulturministeriet

har planlagt. Kampagnens formål er at udvide kendskabet og forståelsen for ophavsretten, så man kan komme problemerne med ulovlig kopiering til livs. Infokiosk.dk vil med tiden blive udbygget med mere målrettet informationsmateriale. Se www.infokiosk.dk.

OMFATTENDE PLAN FOR MUSEER OG KULTURBEVARING

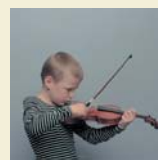
Kulturminister Brian Mikkelsen har fremlagt en plan for en detaljeret udmøntning af de 40 millioner kroner, der er afsat på finansloven for 2004 som første del af en langsigtet indsats på museums- og kulturbevaringsområdet.

Pengene bliver fordelt med 30 mio. kr. til sikring af den fysiske kulturarv og 10 mio. kroner til en indsats for den elektroniske kulturarv. Blandt de større projekter er tilskud til konservering på Nationalmuseet, Statens Museum for Kunst, Statens Arkiver og Det Kgl. Bibliotek.

Endvidere skal der over de næste tre år fordeles en pulje 9 mio. kroner til formidlingsaktiviteter og 6 mio. kroner til digitalisering på statsanerkendte museer for at styrke deres formidlings- og digitaliseringsgevinster.

Derudover har kulturministeren besluttet at forhøje tilskuddet til en række museer under museumslovens særlige tilskudsordning. De museer, der vil blive tildelt forhøjede tilskud, er: Danmarks Tekniske Museum, Vikingeskibsmuseet, Kunsthistorisk Museum og Jyllands Herregårdsmuseum.

Læs mere om planen og de enkelte elementer på www.kum.dk/sw1126.asp.

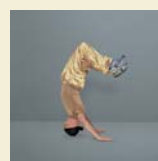

HANDLINGSPLAN SKAL STYRKE BØRNEKULTUREN

Kulturminister Brian Mikkelsen har lanceret en plan, der skal styrke kulturens rolle i børns liv og hverdag. Handlingsplanen er formuleret af Børnekulturens Netværk, der blev nedsat af ministeren for at sikre sammenhængen i den børnekulturelle indsats og foreslå initiativer og forbedringer. Fra 2003 til 2005 har Netværket et budget på 13,7 mio. kr. Blandt de konkrete indsatsområder for de kommende år er:

- kunstformidling til små børn,
- kvalificering af kunstformidlere,
- styrkelse af børnekulturen på nettet,
- international børnekulturudveksling.

Handlingsplanen kan hentes på <http://www.kum.dk/sw10148.asp>.

16 MIO. TIL IDRÆTS-PROJEKTER FOR BØRN OG UNGE

I alt 11 fyrtårsprojekter skal skabe nye idrætsmuligheder for børn og unge lige efter skoletid. Projekterne bliver støttet med 16 mio. kr. fra udviklingspuljen "Børn og unge i bevægelse".

Projekterne, der er fordelt over hele landet, fokuserer på at gøre det nemmere for børn og unge at vælge idrætten – i deres nærmiljø og på tidspunkter af dagen, hvor det passer dem. Derudover sigter projekterne mod at udvikle nye dimensioner og styrke kvaliteten i børn og unges idrætsliv. Projekterne skal tilsammen skabe et solidt erfaringsgrundlag, som andre kommuner

Kulturkontakten giver i hvert nummer en kort status på en række af de projekter, ministeriet arbejder med: Hvad er der sket, og hvad vil der ske i den kommende tid.

og regioner kan tage afsæt i. Kulturministerens udviklingspulje "Børn og unge i bevægelse" forløber over 3 år, og næste uddeling fra puljen finder sted i 2005.

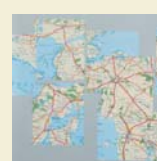
Læs mere og se en oversigt over de støttede projekter på <http://www.kum.dk/sw9692.asp>.

EVALUERING AF LOV OM BIBLIOTEKSVIRKSOMHED

En evaluering af lov om biblioteksvirksomhed har stået på i et års tid. Resultaterne er blevet offentliggjort og viser overordnet, at loven virker efter hensigten, og at intentionerne er blevet realiseret. Bl.a. stiller bibliotekerne alle de krævede materialer til rådighed – eksempelvis internet, musik og multimedier. Det fastslås dog også, at bogindkøbet er faldende. Evalueringen viser også, at netstedet "bibliotek.dk" er blevet en stor succes, der udbreder brugen af bibliotekernes samlinger. Endelig peger et stigende antal aftaler om lánesarbejde på, at målet om øget samarbejde mellem kommunerne udvikler sig i den rigtige retning. Evalueringen har bl.a. haft til formål at kortlægge eventuelle behov for justeringer i lovgrundlaget.

Evalueringen kan hentes på <http://www.kum.dk/sw11040.asp>.

STØTTE TIL ORKESTEREFTERSKOLE

Kulturminister Brian Mikkelsen har besluttet at give 700.000 kroner til oprettelsen af

en OrkesterEfterskole i Holstebro. Efterskolen skal uddanne unge musiktalenter med interesse for klassisk musik, så de kan styrke deres chancer for at komme ind på de klassiske konservatorier. Skolen har plads til 40 elever, og der er allerede tilmeldt 20. Det første hold starter i august 2004. Tildelingen af støtten er et led i styrkelsen af den klassiske musiks fødekæde. Se skolens hjemmeside på www.orkester-efterskolen.dk.

NYT UDDANNELSES RÅD NEDSAT

Et nyt uddannelsesråd for arkitektur, design, billedkunst og konservering er udpeget. Rådet, der er udpeget for perioden 1. februar 2004 til 31. januar 2007, skal rådgive ministeren om de kunstneriske uddannelser. Rådet skal bl.a. følge, at initiativerne i flerårsaftalen for de kunstneriske uddannelser 2003-2006 bliver indarbejdet på Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner. Formand for rådet er Kirsten Langkilde. Læs mere, og se en liste over de øvrige medlemmer på <http://www.kum.dk/sw10063.asp>.

ORDNET.DK – DANSK SPROG OG LITTERATUR PÅ NETTET

Kulturministeren støtter oprettelsen af et integreret system af bl.a. elektronisk søgbare ordbøger og tekster. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab er i færd med at etablere et nyt integreret sprogligt og litterært værktøj på internet-

tet, som bl.a. skal sammenkoble Selskabets udgivne tekster og dets ordbøger ved hjælp af avancerede søgesystemer. Visionen er, at netportalen ordnet.dk med tiden kommer til at dække hele det danske sprogs historie fra runedansk til nutiden. Dermed får alle med behov for sproglig rådgivning mulighed for at slå op og søge i både ordbøger, tekstkorpora og tekststudgivelser.

RETNINGSLINJER FOR FORDELING AF FORSØGSMIDLER

Musikkoleudvalget har offentliggjort de konkrete retningslinjer for fordeling af forsøgsmidler til talentudvikling og pleje af den musikalske fødekæde. Forsøgsmidlerne, der beløber sig til 5 mio. årligt i perioden 2004-2007, blev afsat i forbindelse med kulturministerens musikhandlingsplan for 2004-2007. Ansøgninger skal være Kulturministeriet i hænde senest mandag den 3. maj 2004.

Læs retningslinjerne på <http://www.kum.dk/sw10849.asp>.

SPØRGSMÅL TIL KULTURMINISTEREN

Kulturminister Brian Mikkelsen svarer jævnligt på spørgsmål fra Folketingets Kulturudvalg, Folketingets menige medlemmer (de såkaldte § 20-spørgsmål) og fra borgere, der stiller spørgsmål via hjemmesiden. Læs mere på www.kum.dk og i ministeriets elektroniske nyhedsbrev hver anden mandag.

Spørgsmål fra Søren Krarup (DF) om DR: “Finder ministeren det passende og i overensstemmelse med en anstændig mediekultur, at DR via bevidst manipulation hænger en dagplejemor i Morsø Kommune ud som voldelig, hvorefter den for udsendelsen ansvarlige, Peter Zinckernagel, nægter at give dagplejemoren en undskyldning og DR samme dag belønner den i manipulation grebne med en højere stilling?”

Svar: “Jeg vil godt give spørgeren ret i, at forløbet af denne her sag ikke har været tilfredsstillende. Det er efter min opfattelse afgørende, at der ikke kan sættes spørgsmålstegn ved sagligheden og upartiskheden i DR’s udsendelser. Det er en af hovedhjørnestenene i public service-forpligtelserne, og det fremgår direkte af radio- og fjernsynsloven og den public service-kontrakt, som vi indgik med Danmarks Radio sidste år (...) Derfor har jeg også noteret mig, at generaldirektør Christian Nissen og programdirektør Lars Vesterløkke har givet den pågældende dagplejemor en undskyldning, og at DR nu overvejer at udbetale en godtgørelse til dagplejemoren (...) Afslutningsvis vil jeg gerne henlede spørgerens opmærksomhed på, at jeg som kulturminister ikke kan blande mig i DR’s programvirksomhed eller gå ind i spørgsmål vedrørende DR’s personalemæssige forhold.”

Spørgsmål fra borger om dansk kultur og islam: “Hvad er dansk kultur – og er islam en trussel imod danskheden?”

Svar: “Dansk kultur er i sagens natur den kultur, som findes i Danmark (...) Dansk kultur er et resultat af en længere historie, af kampe, diskussioner, udfordringer og tilpasning. Når vi siger kultur, er vi derfor nødt til at tænke historisk. Jeg hører ikke til dem, der siger, at Danmark eller den danske nation er en konstruktion, dvs. noget, nogen har opfundet. Danmark i dag er rigtignok ikke det Danmark, der var for 1000 år siden, men vi kan ikke blot viske hele begrebet Danmark bort.

Nej, jeg mener ikke, at islam – forstået som religion – udgør en trussel mod danskheden. Islam er en religion på linje med mange andre religioner, og der er religionsfrihed i Danmark. Det er imidlertid korrekt, at den politiske gren af islam – med al-Qaeda i spidsen – udgør en trussel mod den vestlige verden. De lægger jo ikke ligefrem skjul på deres mål! Men det er ikke en trussel mod danskheden, det er en trussel mod alt, hvad den vestlige verden har kært.”

Spørgsmål fra Ole Sohn (SF) om Dansk PEN: “Var det ud fra et hjemmelsgrundlag, at ministeren, under trusler om at fratage PEN støtten fra tipsmidlerne, bad PEN om en redegørelse over en i henhold til foreningens vedtægter truffet bestyrelsesbeslutning, eller var anmodningen om en redegørelse politisk motiveret, og hvis det første var tilfældet, vil ministeren redegøre for hjemmelsgrundlaget?”

Svar: “Anmodningen om redegørelsen var begrundet i det tilskud, som Dansk PEN har modtaget af tipsmidlerne, og hvor den indeværende støtteperiode udløber den 31. marts 2004. Dansk PEN modtager denne støtte, fordi foreningen kæmper for ytringsfriheden. I et tilfælde, hvor der er betydelig offentlig omtale af, at foreningen ikke umiddelbart kan tildele en person medlemskab på grund af hans ytringer, finder jeg det helt rimeligt at bede om en redegørelse for sagsforløbet.”

Spørgsmål fra Louise Frevert (DF) om bogtyveriet på Det Kgl. Bibliotek: “Hvad har ministeren konkret foretaget sig af sikringsmæssige tiltag på Det Kgl. Bibliotek, og har man (...) opgraderet rutinerne, så man har et internationalt niveau med professionelt vagtpersonale, der varetager sikringsfunktionen som på National Archives og National Libraries?”

Svar: “Kulturministeriet Sikringsudvalg, der er rådgivende for kulturministeren, blev nedsat i 2001 og har bl.a. til opgave at overvåge sikringen på de nationale kulturinstitutioner. Udvalget har modtaget og behandlet indberetninger (...) og har i den forbindelse også vurderet Det Kgl. Biblioteks sikringsorganisation og sikringsniveau, og begge dele er fundet fuldt tilfredsstillende.

Den igangværende opklaring af de tyverier, der blev begået i 60’erne og 70’erne på Det Kgl. Bibliotek, giver heller ikke anledning til at foretage yderligere initiativer. Nødvendige sikringsinitiativer blev taget af den daværende kulturminister og det daværende Folketing allerede i slutningen af 70’erne (...) Kulturministeren ser intet grundlag for at tage yderligere initiativer over for Det Kongelige Bibliotek på det sikringsmæssige område i anledning af det igangværende opklaringsarbejde af tyverierne, der fandt sted for ca. 30 år siden.”

“VIDSTE DU...”

Vanen tro fortæller vi her om nogle af de nye initiativer, som institutioner på ministeriets område har sat i gang. Det sker i samspil med hjemmesiden, hvor vi under underskriften “Vidste du...” løbende fortæller om de forskellige initiativer, som institutionerne beder os skrive om. Kulturkontakten bringer et udpluk fra siden.

Af Thomas Jakobsen, Kulturministeriet

NYT NETBIBLIOTEK FOR DAGLIGDAGENS KULTUR – DANSK FOLKEMINDE-SAMLING

Dansk Folkemindesamlings bibliotek på ca. 24.000 titler, i alt ca. 42.000 bind, er blevet tilgængeligt på nettet. Her kan du finde både bøger og tidsskrifter om dagliglivets ikke-materielle kultur, hovedsageligt fra de seneste to hundrede år.

Folkemindesamlingen dokumenterer dagliglivets kultur, dvs. levevis, forestillingsverden, myter, fortælling, sang og musik. En del af bibliotekets ældre etnografiske og folkløristiske værker kan ikke findes andre steder i Danmark.

Dansk Folkemindesamling fejrer i år sit 100-års jubilæum. Læs mere på www.dafo.dk.

PENGE TIL DIGITAL KULTURFORMIDLING – KULTURNET DANMARK

Har du en god ide til kultur på internettet? Kulturnet Danmark støtter i 2004 formidlingen af dansk kunst og kultur på internettet gennem tilskud til udviklingsprojekter fra en pulje på små 3 mio. kr. Der gives fortrinsvis støtte til innovative formidlingsprojekter, herunder udviklingen af nye internetbaserede formid-

lingsformer, samt til projekter på tværs af kulturinstitutionerne.

Statslige og statsstøttede institutioner kan ansøge om projektmidler. Andre aktører inden for digital kulturformidling kan få del i midlerne ved at alliere sig med en institution.

Kulturnet Danmark tilbyder hjælp til at kvalificere en projektidé, før den endelige ansøgning udformes. Derfor er man meget velkommen til at henvende sig og drøfte idéerne til et formidlingsprojekt. Institutioner, der er interesserede i at få andel i udviklingsmidlerne, opfordres til at kontakte Kulturnet Danmark og sende en projektansøgning. Der er ansøgningsfrist 1. maj 2004.

Læs mere om kriterier og kontakmuligheder på www.insite.kulturnet.dk/information/35.html.

DANSKE SPROGSSOURCER SAMLES PÅ NETTET – DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURELSKAB

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab vil skabe en samlet indgang til dansk sproghistorie på internetportalen ordnet.dk. Over de næste fem år sammenkobles selskabets ordbøger og tekststudgivelser i avancerede, digitale søgesystemer.

Selskabets to store ordbøger, Den Danske Ordbog fra 2003, og den ældre Ordbog over det danske Sprog, bliver brugt som grundlag

for den fælles, digital indgang. Ordbøgerne vil også blive koblet sammen med tekstudgivelser og tekstkorpora, der rummer eksempler på, hvordan man bruger det danske sprog. Visionen er, at portalen med tiden kommer til at dække hele det danske sprogs historie fra runedansk til nutiden.

Med den digitale samling kan sproginteresserede nemmere søge oplysninger på en mere tværgående og overskuelig måde. Sprogelskabets vidensressourcer bliver lettere at bruge, og store dele af den danske litterære og sproglige kulturarv bliver dermed gjort tilgængelige for et bredt publikum.

Besøg www.ordnet.dk.

KUNSTAKADEMIET RUNDER 250 ÅR

En af Danmarks ældste kulturinstitutioner kunne 31. marts fejre sit 250-års jubilæum. Men Det Kgl. Danske Kunstakademi har udråbt hele 2004 til jubilæumsår, hvor den runde fødselsdag bl.a. bliver markeret med en række udstillinger, foredrag og et stort jubilæumsværk i tre bind

Blandt andet er følgende udstillinger på jubilæumsprogrammet:

Charlottenborg Udstillingsbygning Med kærlig hilsen – Kunstakademiets 250-års jubilæum Udstillingsperiode: 26. april – 6. juni 2004.

Thorvaldsens Museum Af den rette støbning – Gensyn med Thorvaldsens afstøbnings-samling Udstillingsperiode: 24. marts 2004 – medio marts 2005.

Se listen over alle begivenheder på Jubilæumsudvalgets hjemmeside www.ka250.dk.

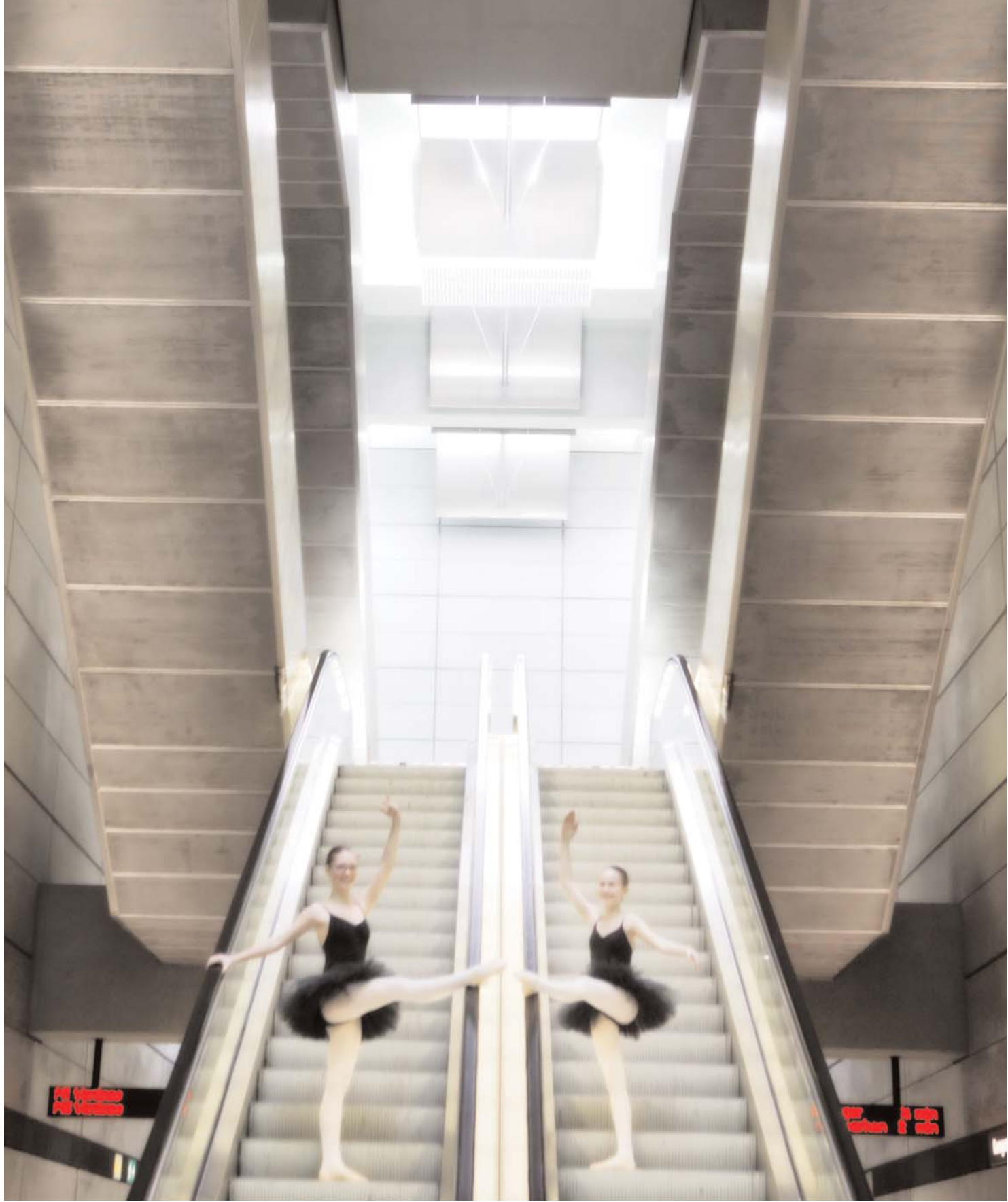

TONESPACE – VESTJYSK MUSIKKONSERVATORIUM

Vestjysk Musikkonservatorium har netop fået bevilget 1.750.000 kr. til etablering af et oplevelsescenter for musik, kunst og teknologi blandt andet henvendt til børn og unge. Som en del af centret etableres et forsknings-, udviklings- og undervisningslaboratorium for lærere og studerende ved konservatoriet samt et efteruddannelsescenter for undervisere i musik og musikpædagogik. Etableringsstøtten kommer fra Kulturministeriets Provincespulje og er en del af en større uddeling.

Målet for oplevelsescentrets aktiviteter er at skærpe børn og unges interesse for viden om musik. Ud over det generelle ønske om at arbejde eksperimenterende med musikformidling, håber man også at kunne inspirere flere unge til at vælge en uddannelse inden for især den klassiske musik.

Se mere på www.vmk.dk.

Kulturkontakten udgives af Kulturministeriet